

1 četvrtak, 29.11.2007.
2 [Otvorena sjednica]
3 [Optuženi su ušli u sudnicu]
4 ... Početak u 14.19h
5 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.
6 Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda.
7 Izvolite, sedite.
8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dobar dan, gospođo sekretare. Molim
9 Vas, najavite predmet.
10 SEKRETAR: [simultani prevod] Dobar dan, časni Sude. Ovo je predmet IT-
11 05-88-T, Tužilaštvo protiv Vujadina Popovića i drugih.
12 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam, gospođo.
13 Svi optuženi su ovde. Međutim, u timovima Odbrane uočavam gospodina
14 Haynesa i Bourgona.
15 Što se tiče Tužilaštva, tu su gospodin McCloskey i gospodin Thayer.
16 Imamo li preliminarne pitanja?
17 G. THAYER: [simultani prevod] Tužilaštvo nema, časni Sude.
18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Pretpostavljam da nisu neophodne
19 zaštitne mere za ovog svedoka?
20 G. THAYER: [simultani prevod] Ne.
21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu. Onda smo spremni za svjedoka.
22 [Pretno vijeće i sekretar se savjetuju]
23 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da li i dalje smatrate, gospodine
24 Thayer, da će Vam biti potrebno tri i po sata?
25 G. THAYER: [simultani prevod] Pokušao sam da skratim svoje glavno
26 ispitivanje. Pokušaću da ga skratim na tri sata ili možda i manje, ako to bude
27 moguće. Već sam izbacio dobar deo pitanja, uključujući i dokazne predmete.
28 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu. To znači, ukoliko se gospodin
29
30

četvrtak, 29.11.2007.

Predmet br. IT-05-88-T

Ovaj transkript je izrađen na osnovu zvaničnog zvučnog zapisa na jeziku regiona, načinjenog tokom sudskog postupka, poštujući *verbatim* pravilo (doslovan zapis, od riječi do riječi). Kako su na suđenju korišteni bosanski, hrvatski i srpski jezik (B/H/S), ovisno o izvornom govorniku odnosno prevodiocu, tako su sva tri jezika zastupljena i u transkriptu. Ukoliko se govornik na suđenju služio nekim drugim jezikom osim navedenih, zapisan je simultani prijevod prevodioca na B/H/S. Članom 33 Statuta Međunarodnog suda utvrđeno je da su radni jezici Međunarodnog suda engleski i francuski. U slučaju razlike između ovog transkripta i verzije na engleskom ili francuskom jeziku, verzija transkripta na radnom jeziku bit će mjerodavni dokument. Numeracija stranica transkripta je u potpunosti uskladen s transkriptom na engleskom jeziku.

1 Thayer bude držao svoje procene, barem jedan od Vas će danas morati da počne
2 svoje unakrsno ispitivanje.

3 [Svjedok je ušao u sudnicu]

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dobar dan, generale.

5 SVJEDOK: [simultani prevod] Dobar dan.

6 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dobrodošli na ovaj Sud. Ja sam
7 predsjedavajući sudija. Zovem se sudija Agius. Sa moje desne strane su sudija
8 Kwon i sudija Stole. Sa moje leve strane se nalazi sudija Prost. Mi zajedno
9 ulazimo u sastav ovog Pretresnog veća.

10 Vi sada treba da počnete da dajete iskaz. Pre nego što to učinite,
11 molimo Vas ljubazno da date svečanu izjavu koja je neophodna prema našem
12 Pravilniku, a u njoj kažete da ćete govoriti istinu. Izvolite.

13 SVJEDOK: [simultani prevod] Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu,
14 celu istinu i ništa osim istine.

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine generale, izvolite sedite,
16 smestite se udobno.

17 SVJEDOK: CORNELIS HENDRIK NICOLAI

18 [Svjedok odgovara putem prevodioca]

19 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Najpre će Vam pitanja postavljati
20 gospodin Thayer, a potom će uslediti branioci različitih timova Odbrane prilikom
21 unakrsnog ispitivanja. Neće Vas svi ispitivati, ali hoće većina.

22 Gospodine Thayer, imate reč.

23 G. THAYER: [simultani prevod] Hvala, časni Sude. Dobar dan Sudu.

24 Dobar dan svima u sudnici.

25

26

27

28

29

30

1 Ispituje g. Thayer: [simultani prevod]
2 P: Dobar dan, gospodine.
3 O: Dobar dan.
4 P: Molim Vas da navedete svoje ime radi zapisnika.
5 O: Ja se zovem Cornelis Nicolai.
6 P: A koliko imate godina, gospodine?
7 O: Imam 60 godina.
8 P: Ukoliko se ne varam, gospodine, Vi ste unapređeni oficir u holandskoj
9 vojsci 1969. godine, a povukli ste se u činu general majora?
10 O: 1965. godine stupio sam u vojnu službu, a napustio sam je kao general
11 major.
12 P: A kada ste se penzionisali, gospodine?
13 O: 2004.
14 P: Vi ste bili na dužnosti u Bosni otprilike 6 meseci tokom 1995.
15 godine. Je li to tačno?
16 O: Tako je. Bio sam tamo od kraja februara 1995. godine do početka
17 septembra.
18 P: Molim Vas da kažete Pretresnom veću kako to da ste počeli da služite
19 u UNPROFOR-u u Bosni? Da li je to nameštenje koje ste sami tražili?
20 O: Jesam, u ovom konkretnom slučaju. To nije uobičajeno. Obično je neko
21 naimenovan na određeno mesto, ali meni je prethodno ponuđen drugi položaj koji
22 mi nije odgovarao iz ličnih razloga. I kada su me pitali šta želim, ja sam rekao
23 da želim da budem razmešten.
24 P: Na kom ste položaju bili kada ste otišli na dužnost u Bosni?
25
26
27
28
29
30

četvrtak, 29.11.2007.

Predmet br. IT-05-88-T

Ovaj transkript je izrađen na osnovu zvaničnog zvučnog zapisa na jeziku regiona, načinjenog tokom sudskog postupka, poštujući *verbatim* pravilo (doslovan zapis, od riječi do riječi). Kako su na suđenju korišteni bosanski, hrvatski i srpski jezik (B/H/S), ovisno o izvornom govorniku odnosno prevodiocu, tako su sva tri jezika zastupljena i u transkriptu. Ukoliko se govornik na suđenju služio nekim drugim jezikom osim navedenih, zapisan je simultani prijevod prevodioca na B/H/S. Članom 33 Statuta Međunarodnog suda utvrđeno je da su radni jezici Međunarodnog suda engleski i francuski. U slučaju razlike između ovog transkripta i verzije na engleskom ili francuskom jeziku, verzija transkripta na radnom jeziku bit će mjerodavni dokument. Numeracija stranica transkripta je u potpunosti uskladena s transkriptom na engleskom jeziku.

1 O: U Bosni sam bio načelnik štaba, onoga što je prvobitno nazivano
2 Komanda za Bosnu i Hercegovinu, Komanda BiH. A docnije je taj naziv promenjen u
3 UNPROFOR.

4 P: Kakve su bile Vaše dužnosti i odgovornosti u svojstvu načelnika
5 štaba, komandanta BiH?

6 O: Komandantu, u obavljanju dužnosti, podršku pruža štab. Njime upravlja
7 načelnik štaba koji je odgovoran za svakodnevno komandovanje operacijama. Vodi
8 računa o tome da su izveštaji spremni na vreme, da je komandant obavešten na
9 odgovarajući način, da se obavljaju zadaci, da se izrađuju planovi i da se vodi
10 svakodnevno računa o stanju, kao i svakodnevnim rutinskim dužnostima u štabu. To
11 su dužnosti načelnika štaba.

12 P: A samo da bi sve bilo jasno u zapisniku, recite nam ko je bio
13 komandant za BiH pod kojim ste Vi služili kao načelnik štaba?

14 O: To je bio britanski general potpukovnik Rupert Smith.

15 P: Gospodine, da li se Vi imali zamenika?

16 O: Da. Moj zamjenik je bio francuski pukovnik Philippe Coiffet.

17 P: Uz pukovnika Coiffeta, da li ste također imali i vojnog pomoćnika?

18 O: Da, tako je. Imao sam uz sebe jednog holandskog potpukovnika koji mi
19 je u suštini pomagao u obavljanju svakodnevnih aktivnosti.

20 P: A kako se on zvao, gospodine?

21 O: Andrew de Ruiter.

22 P: Kada je general Smith bio odsutan, ko je njega zastupao?

23 O: To je bio general sa najvišim činom u tom trenutku. On je preuzeo
24 ulogu na sebe. U najvećem broju slučajeva, to je bio general major Gobillard,

25

26

27

28

29

30

1 komandant Sektora Sarajevo.

2 P: U ovo vreme, gospodine, dok ste obavljali ovu dužnost, koji ste Vi
3 čin imali?

4 O: Bio sam brigadni general u to vreme.

5 P: Generale, sada bih želeo da Vam postavim jedan broj pitanja u vezi sa
6 kontaktima koje ste imali sa pripadnicima, odnosno članovima visoke komande VRS-
7 a. Da li se sećate imena bilo kog oficira iz Glavnog štaba VRS, za koje ste čuli
8 tokom vremena koje ste proveli u Bosni?

9 O: Da. Redovno, lice sa kojim sam imao najviše, najčešće kontakte bio je
10 general Milovanović. Koliko je meni poznato, on je bio načelnik štaba generala
11 Mladića. Rekao bih da je on, takođe, bio i moj glavni kontakt. U njegovom
12 odsustvu dali bi mi nekog drugog na telefon. Ponekad bi se javio general Mladić
13 lično, ali sam takođe u više navrata razgovarao i sa generalom Tolimirom i
14 generalom Gverom.

15 P: Da li postoje još neki oficiri Glavnog štaba VRS-a čija ste imena
16 čuli ili ste se sa njima upoznali tokom obavljanja dužnosti u Bosni?

17 O: Ne, koliko je meni poznato. Nije baš imalo mnogo svrhe razgovarati sa
18 oficirima ispod nivoa generala, jer na tom nivou nisu donošene nikakve odluke.

19 P: Šta pod tim podrazumevate, gospodine?

20 O: Pa, ono što pod tim podrazumevam je sledeće: ukoliko ste želeli da
21 postavite pitanje ili da postavite neki zahtev, korisne odgovore ste mogli da
22 dobijete samo od nekoga na nivou generala. Oni su imali ovlašćenja da donose
23 odluke. Na nižem nivou, u najboljem slučaju bi pitanje bilo prihvaćeno, preneto
24 dalje, i morali biste da čekate odgovor.

25 P: Da sada posvetimo nekoliko trenutaka razgovoru o ovim oficirima

26

27

28

29

30

1 Glavnog štaba koje ste pomenuli. Vi ste imenovali generala Milovanovića. Da li
2 se sećate jeste li se sa njim u bilo kom trenutku lično upoznali?

3 O: Da. Tokom prve nedelje po mom dolasku, moj prethodnik me je upoznao
4 sa kontaktima, kada je reč o ostalim stranama koje su se tamo nalazile. A za VRS
5 to je bio general Milovanović.

6 P: Pre nekoliko trenutaka rekli ste da ste najčešće imali kontakte sa
7 generalom Milovanovićem. Da li je postojao svojevrsni protokol u vezi sa tim s
8 kim biste stupali u dodir kada je reč o VRS-u? Da li je, dakle, postojao neki
9 protokol koji je određivao s kim biste uobičajeno stupali u dodir?

10 O: Da. Takav protokol jeste postojao. Postojali su sporazumi da osoblje
11 treba da ima kontakt samo sa licima na njihovom vlastitom nivou. Dakle, komanda
12 za BiH bi stupala u kontakt sa komandama vojske. Komandant sektora bi stupao u
13 kontakt sa komandantima korpusa jedinica, a kada je reč o samom štabu, obično bi
14 načelnik štaba razgovarao sa načelnikom štaba; komandant sa komandantom. Ali
15 dolazilo je i do izuzetaka ukoliko je neko bio odsutan.

16 P: Ukoliko bi, na primjer, general Milovanović bio odsutan, da li bi
17 neko konkretno njega zamenjivao, a da Vi možete te osobe da setite? Osim što ste
18 razgovarali povremeno sa generalom Mladićem ili Tolimirom, kao što ste to već
19 napomenuli.

20 O: Ne. Što se mene ticalo, to je zapravo zavisilo od slučaja, ko se tu
21 zatekao u datom trenutku. Ukoliko general Milovanović nije bio prisutan, ja bih
22 onda razgovarao sa nekim od već pomenutih generala.

23 P: A u vezi kakvim pitanjima biste Vi imali kontakte sa generalom
24 Milovanovićem?

25

26

27

28

29

30

1 O: Pa, postojao je čitav niz različitih tema o kojima je bilo reči. Pre
2 svega, ukoliko je dolazilo do nekih nasilnih činova, kao što su, na primer,
3 incidenti sa pucnjavom, onda bismo o tome razgovarali, uložili bismo protest.
4 Takođe su se mogli voditi razgovori u vezi sa dozvolom za prolazak konvoja radi
5 dostavljanja zaliha, odnosno namirnica civilima u enklavama. Takođe smo
6 razgovarali o razmeni zarobljenika između različitih strana. Vodili smo
7 razgovore i o ratnim zarobljenicima, o ranjenicima, o žrtvama. A takođe se
8 redovno događalo i sledeće: ukoliko bi ranjenici trebalo da budu evakuisani,
9 onda bi se u vezi sa tim vodili pregovori, pošto je bilo neophodno odobrenje da
10 se oni prevezu preko teritorije jedne od strana.

11 P: Kada je reč o generalu Gveri, kada ste prvi put stupili u kontakt sa
12 njim, prema svom sećanju?

13 O: Koliko mogu da se setim, to se odigralo 11. jula, na dan kada je pala
14 srebrenička enklava. I mislim da se sećam da sam sa njim razgovarao i narednog
15 dana, 12. jula.

16 P: Nešto docnije ćemo porazgovarati malo opširnije o ovim razgovorima.
17 Koliko je Vama poznato, gde su se nalazili ovi visoki oficiri iz komande VRS-a,
18 Mladić, Milovanović, Tolimir i Gvero? Gde se nalazila komanda Glavnog štaba,
19 koliko je Vama poznato; odnosno, koliko Vam je bilo poznato u to vreme?

20 O: Koliko sam ja znao u to vreme, komanda se nalazila na Palama. Kasnije
21 sam saznao da to nije bilo tačno. Ali mi smo uvek stupali u dodir sa ljudima na
22 Palama.

23 P: Pomenuli ste sastanak sa generalom Milovanovićem. Gde ste se Vi
24 zapravo sa njim sastali?

25 O: Takođe na Palama.

26 P: A kada ste se sastali s njim na Palama, da li ste se našli u onome
27
28
29
30

1 što ste Vi smatrali da je komanda Glavnog štaba VRS-a ili ste bili u nekoj
2 drugoj zgradi?

3 O: Pa, to nije izgledalo bilo kao kasarna ili kao komanda. Ali, zgrada
4 jeste delovala kao da služi u neke zvanične svrhe. I u svakom slučaju, tamo su
5 bili neki pripadnici VRS-a.

6 P: A u to vreme, prema Vašem shvatanju, koliko se fizički blizu nalazila
7 komanda Glavnog štaba?

8 O: Pa, ja sam mislio da se nalazi negde u blizini Pala. Ali, nije me
9 neposredno zanimalo gde se tačno nalazi.

10 P: Da li ste ikada čuli za objekte koji su se nalazili u Han Pijesku ili
11 su se, pak, nalazili u Crnoj Reci?

12 O: Da, kasnije. A kada kažem kasnije, mislim po svom povratku iz Bosne.
13 Onda sam saznao da se tamo zapravo nalazila komanda VRS-a.

14 P: Kada ste želeli da stupite u dodir putem telefona sa Glavnim štabom
15 VRS-a, možete li da opišete Pretresnom veću, kako su, zapravo, fizički obavljani
16 ovi telefonski pozivi? Dakle, molim Vas da objasnite korak po korak.

17 O: Obavljanje telefonskih poziva nije bilo previše teško. Mi smo imali
18 direktnu vezu sa mestom na Palama i mogli smo tamo da ih pozovemo. Ja sam imao
19 prevodioca ženskog pola koji je mogao da pozove i uspostavi kontakt, potom bi
20 došlo do razgovora. Međutim, ukoliko bismo želeli da uputimo pisane poruke, onda
21 smo slali na mesto vojnih posmatrača UN-a na Palama. Sa njima smo imali vezu
22 putem faksa. Mogli smo, dakle, faksom da im uputimo tu pismenu poruku, a onda bi
23 oni to preneli, odnosno, odneli nadležnim organima VRS-a koji su u to vreme bili
24 prisutni.

25

26

27

28

29

30

1 P: Gospodine, pomenuli ste prevodioca ženskog pola maločas. Da li se
2 sećate kako se zvala?

3 O: Zvala se Svetlana, a na žalost, ne sećam se više njenog prezimena.

4 P: A sećate li se imena bilo kog drugog usmenog prevodioca na čije ste
5 se usluge redovno oslanjali?

6 O: Pa, mislim da se jedan zvao Zdravko, ali ne sećam se toga baš
7 najtačnije, jer sam u 90% svih slučajeva saradivao sa Svetlanom.

8 P: A ko je nju zapravo zaposlio, gospodine?

9 O: Ona je pružala usluge nizu mojih prethodnika. U vreme kada sam ja
10 stupio na položaj, ona je taj posao obavljala već tri godine. Tako da
11 pretpostavljam da ju je zaposlio jedan od mojih prethodnika.

12 P: Sada bih Vam skrenuo pažnju na sledeće pitanje. Reč je o konvojima za
13 snabdevanje, kako za snabdevanje mirovnjaka iz Holandskog bataljona, tako i za
14 snabdevanje civilnog stanovništva u Srebrenici. Vi ste pomenuli da je to bila
15 jedna od tema o kojoj ste vodili razgovore sa generalom Milovanovićem. Možete
16 li, molim Vas, da nam opišete proceduru koju ste pratili kada je reč o ovim
17 konvojima za snabdevanje?

18 O: Pa, postojala je jedna dosta nesrećna činjenica. Obično kada jedinice
19 Ujedinjenih nacija su na nekoj misiji, oni uživaju slobodu kretanja. I u početku
20 je delovalo da je takav slučaj i u Bosni. Međutim, posle nekog vremena ova
21 sloboda kretanja je prekršena ili ograničena, a to je značilo da mi moramo da
22 tražimo dozvolu za kretanje konvoja. Morali smo da tražimo dozvolu od one strane
23 koja je kontrolisala tu teritoriju. Dakle, ukoliko smo želeli da uputimo konvoj
24 za snabdevanje u srebreničku enklavu, morali smo nekoliko dana unapred da
25 naznačimo koliko vozila nameravamo da uputimo, kojim putem i sa kakvim teretom.

26

27

28

29

30

1 I morali smo, radi tog prevoza, da tražimo dozvolu. Obično bi se to dogodilo
2 neposredno uoči odlaska konvoja. Ponekad je bilo i restrikcija, ne bi nam bilo
3 dozvoljeno da uputimo onoliko vozila koliko smo želeli ili jedan deo tereta ne
4 bi bio prihvaćen.

5 P: Govorim sada o UNPROFOR-u s jedne strane, a VRS-u sa druge strane. Na
6 koji način je uručivan prvobitni zahtev za dozvolu radi snabdevanja putem
7 konvoja? Na koji način se to pitanje rešavalo i na kom nivou, ukoliko Vi možete
8 da se setite?

9 O: Kada bi se najpre utvrdilo kakve su potrebe u okviru određene
10 enklave, onda bi službenik za... odnosno, oficir za prevoz utvrdio koliko je
11 vozila neophodno da bi se određena količina tereta prenela. Mislim da je on to
12 činio putem faksa. Onda bi on ispunio jedan formular u kojem je tražio dozvolu
13 da se preveze taj konvoj. I ukoliko bi sve išlo kako treba, i ukoliko bi ta
14 dozvola bila izdata, onda ja nisam morao da se mešam u celo to pitanje. Ukoliko
15 bi, međutim, dozvola bila odbijena u nekom trenutku, mi bismo onda pokušali na
16 višem nivou, najčešće na nivou načelnika štaba, da vidimo da li ipak, na kraju
17 krajeva, možemo da dobijemo dozvolu. Ili bismo pitali iz kog je razloga određeni
18 zahtev odbačen.

19 G. THAYER: [simultani prevod] Izvinjavam se, bio mi je isključen
20 mikrofon.

21 P: Koliko često je odbijeno kretanje konvoja od strane VRS-a?

22 O: To je teško reći. Redovito se događalo da je bilo izmjena. Ti su
23 zahtjevi bili mijenjani. To se redovito događalo. Ne mogu reći da se to događalo
24 svakog tjedna, ali svakog mjeseca, svakako. Ovisilo je u kom periodu se to
25 događa.

26

27

28

29

30

1 Na početku, u prvom periodu kada sam ja došao, to se nije tako često
2 događalo. Međutim, tokom maja i juna je to već postalo redovna stvar.

3 P: U Vašim kontaktima sa generalom Milovanovićem, kada je riječ o
4 ovakvim zabranama za konvoj, recite kako biste opisali šta ste to morali raditi
5 kako biste dobili od generala Milovanovića takvo odobrenje koje Vam je bilo
6 potrebno?

7 O: Pa, ja zapravo nisam imao veliki utjecaj. Nisam mogao jako utjecati
8 na njega. Ja sam mogao jedino probati mu obrazložiti, objasniti, uvjeriti ga da
9 su ti konvoji bili neophodni. Dakle, trebalo je uvjeriti ljude da se takvo
10 odobrenje mora dati. To je uspijevalo u 9 od 10 slučajeva.

11 Jednom sam napravio korak dalje, to je bio početkom marta 1995. Mi smo
12 iznijeli prijetnju da ukoliko kretanje konvoja hrane neće biti dozvoljeno, da
13 ćemo onda u enklavu slati zalihe zračnim putem i da ćemo se koristiti silom, ako
14 bude neophodno.

15 P: Kada ste rekli "ako bude neophodno, da ćete se poslužiti silom", šta
16 ste time mislili?

17 O: Ukoliko bi, recimo, pokušali blokirati takve letove koji bi donosili
18 zalihe - recimo, pucajući na te avione - mi bismo se koristili, dakle, našim
19 naoružanjem kako bismo, bez obzira na takve njihove pokušaje, ipak uspjeli
20 doturiti te zalihe.

21 P: Rekli ste da je to bilo u martu. Da li ste u to vrijeme, zapravo
22 uopće, i imali bilo kakav plan za snabdijevanje iz zraka kojim bi mogli, da tako
23 kažem, potkrijepit tu Vašu prijetnju?

24 O: U tom trenutku još ne. Drugim riječima, da se to stvarno moralo i
25 napraviti, mi bismo morali improvizirati. Međutim, kada je došlo do situacije da
26 je sve više i više konvoja bilo odbijano, da se situacija sa zalihama sve više
27 pogoršavala, mi smo shvatili da moramo napraviti neke planove za slučaj da,

28
29
30

1 ukoliko stvarno dođe do te potrebe, da imamo onda plan koji možemo izvesti,
2 izvršiti, i na taj način snabdjeti naše snage. Ako je neophodno, i uz primjenu
3 sile. Zbog toga je general Smith dao zadatak štabu da pripremi takav jedan plan.
4 Sjećam se da smo na tome radili detaljno više od dva mjeseca, kako bi to sve
5 stavili na papir. I negdje krajem aprila je plan bio spreman.

6 P: Da li se sjećate da li je taj plan bio odobren - počnimo od gospodina
7 Akashiya? Dakle, da li je bio odobren s njegove strane?

8 O: Da. Taj plan, pa, to je vojni plan. On je prvo morao dobiti odobrenje
9 od generala Janviera, ali također je sa time bio upoznat, u potpunosti, gospodin
10 Akashi. I on se sa time suglasio. Ono što bih htio reći, to nije značilo da se
11 taj plan može automatski izvesti. Jer, avioni iz različitih zemalja bi morali
12 sudjelovati u trenutku kada se to izvršavalo, pa je trebalo dobiti odobrenje od
13 svih onih zemalja koje su na taj način doturale zalihe. Dakle, od svih onih
14 država koje su dale svoje jedinice.

15 P: Govorili ste nam o ovom planu za koji je bilo potrebno da mnogo
16 članova štaba radi na njegovoj pripremi, da je bilo potrebno mnogo vremena.
17 Recite, kakvi su bili uvjeti, generale, u aprilu, maju i martu, koji su
18 opravdavali posvećivanje toliko vremena i resursa tom planu za dotur zaliha iz
19 zraka i kako bi ste mogli zaobići proceduru koje ste se do tada pridržavali u
20 odnosu na VRS?

21 O: Potreba za razvijanjem takvog plana nastala je upravo zbog toga što
22 nismo dobivali dozvolu da ponovo opskrbito ova područja pomoću konvoja i
23 enklave... da damo zalihe i za civile. Situacija je postala teška i dalje se
24
25
26
27
28
29
30

1 pogoršavala. I onda je taj plan bio zamišljen za situaciju u kojoj bi se ljudi
2 našli na rubu gladi. I tek tada bismo, primjenom sile, počeli provoditi takav
3 plan.

4 P: Na temelju Vašeg shvaćanja situacije, gdje se donosila odluka na
5 srpskoj strani, o tome da li će se odobriti ili odbaciti zahtjev za slanjem
6 konvoja?

7 O: Pa, pretpostavljam u komandi VRS-a.

8 P: Da se na trenutak pozabavimo opskrbom gorivom. Da li se sjećate
9 koliko je konvoja odobrio VRS za opskrbu Nizozemskog bataljona gorivom u periodu
10 između februara i juna 1995. godine?

11 O: Pa, tog se dobro sjećam, jer toga nije bilo puno. U vrijeme dok sam
12 ja bio tamo, samo je jedan konvoj sa gorivom ušao u enklavu. To je bilo početkom
13 marta. Nakon toga su svi konvoji sa gorivom bili odbijani.

14 P: Kada je riječ o konvojima za popunu hranom i drugim materijalima,
15 kako za Nizozemski bataljon tako i za civilno stanovništvo, da li ste dobivali
16 izvještaje šta se događalo sa nekima od konvoja kojima je dato odobrenje? Šta im
17 se događalo na putu do njihovog odredišta?

18 O: Možete li, molim Vas, ponoviti pitanje?

19 P: Pokušat ću ga pojednostaviti. Da li ste ikad dobili izvještaj,
20 gospodine, da su hrana i drugi materijal koji su bili slani u konvojima - dakle,
21 ne govorim sada o gorivu - da ti konvoji ne bi stizali do svog odredišta u
22 cijelosti?

23 O: Da, da, da. Da, i to se često događalo. Iako bi bilo dato dopuštenje,
24 negdje usput, na kontrolnom punktu, bi se nešto od toga poslalo nazad. Vozila su

25

26

27

28

29

30

1 prvo bila zaustavljena, a onda bi ih poslali nazad. Po neki put su morali
2 iskrcati ono što je bilo u vozilima, ali komandanti konvoja to nisu smjeli
3 raditi.

4 Dakle, ako je došlo do toga da je neko vozilo ili cijeli teret vozila da
5 nije bilo dozvoljeno da se to ponese, onda bi se obično dogodilo da bi se oni
6 vratili.

7 P: Za vrijeme dok ste bili u Bosni, gospodine, a u vezi sa opskrbom
8 istočnih enklava, recite koja od strana je najčešće bila blokirala ili vraćala
9 konvoje?

10 O: Pa, bilo je očigledno da je to VRS, jer se moralo preći preko terena
11 koje je pod kontrolom VRS-a, da bi se stiglo do tih enklava. Ponekad na
12 pristupnim putevima i na bosanskom teritoriju, ali zalihe su bile zamišljene
13 /kako je prevedeno/. Njihov je cilj bio da stignu do Bosanaca koji su bili u
14 enklavama. Tako da te probleme nismo imali, ali smo nailazili na probleme sa
15 VRS-om.

16 P: Dakle, možete li nam objasniti, gospodine, u kojem su stupnju - barem
17 koliko Vi znate - se UNPROFOR morao oslanjati na VRS za opskrbu svojih mirovnih
18 snaga u istočnim enklavama?

19 O: Bez dozvole VRS-a mi nismo mogli slati konvoje. Nismo se mogli
20 koristiti silom, osim iz zraka, tako da je bilo jako teško. Mi smo pokušavali da
21 tu silu koristimo samo u najgorim okolnostima kada je stvarno neophodno.

22 P: Samo još nekoliko pitanja u vezi sa ovom temom: da li se bilo šta
23 promijenilo u tih 6 mjeseci, kada je riječ o tome da li su mirovne snage
24 Nizozemskog bataljona mogle odlaziti na dopust?

25 O: Da, imali smo i tu neke probleme. Volio bih da su to bili jedini
26 problemi. Nizozemski vojnici kada bi odlazili iz enklave na dopust, ne bi bilo
27 problema. Recimo, kada bi se pokušali vratiti, onda im je to bilo onemogućeno, i

28
29
30

1 nisu se mogli vraćati u bazu. Posljedica toga je bila da se broj vojnika u
2 enklavi smanjio sa 600 na 350 vojnika. Mi, nakon toga, više nismo dozvoljavali
3 ljudima da odlaze na dopust.

4 P: Ko unutar VRS-a, to jest, s kime unutar VRS-a ste bili u kontaktu u
5 vezi sa ovim problemima koji su se ticali dopusta?

6 O: To se rješavalo na više razina. Na razini načelnika štaba, ja sam kao
7 načelnik štaba započeo inicijativu, imali smo kontakte i na razini komandanata.
8 Naime, general Smith je pisao zvanična pisma. Isto tako, time se bavio i čovjek
9 koji je bio na čelu civilne službe. Međutim, nikakve koristi od toga nije bilo.

10 P: Gospodine, da li ste i Vi lično imali neke kontakte sa komandnom
11 strukturom Nizozemskog bataljona, u vezi sa tom situacijom vezanom za dotur
12 zaliha i posljedica koje je to imalo na funkcioniranje Nizozemskog bataljona?

13 O: Pa, ja nisam imao nikakve kontakte sa komandantima Nizozemskog
14 bataljona, jer je između postojala jedna među-razina. Tako da sam ja, zapravo,
15 striktno govoreći, sa nizozemskim komandantom morao komunicirati preko komande u
16 Tuzli. Međutim, s druge strane, zato što sam ja bio najviši nizozemski oficir po
17 rangu, ja sam imao mogućnost da direktno stupim u kontakt sa mojim zemljacima.
18 Imali smo direktni kontakt linijski, i ja sam u svakom slučaju, s njime redovito
19 i bio u kontaktu kako bih ga pitao da li je sve u redu, kako stvari stoje. A
20 posebno kada stvari nisu dobro funkcionirale, tada sam češće bio u kontaktu s
21 njim da ga pitam koji su problemi s kojima se suočava.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Da li je komandant Nizozemskog bataljona bilo koji od svojih
2 prigovora ili svojih zabrinutosti u pismenom obliku dostavio do komande u kojoj
3 ste Vi radili?

4 O: Da. Da Vam dam potpuni odgovor na ovo: to se radilo i usmenim putem i
5 pismenim putem. Prvo usmenim putem kada se iznosilo koji su problemi nastali,
6 recimo zbog toga što nije bilo goriva. Jer, recimo zbog nestašice goriva, on
7 više nije mogao slati ljude u patrolu vozilima, nego se to moralo raditi
8 pješice. Nakon nekog vremena, oni jednostavno nisu uopće mogli koristiti gorivo
9 više ni za grijanje zgrada, radi uštede goriva koje je bilo potrebno za
10 održavanje u pogonu generatora koji su služili za pogon sredstava veze.

11 To su sve bile činjenice koje su pogoršavale operativne mogućnosti
12 jedinici. Kada su se stvari pogoršale, mislim da je to bilo negdje u maju, došlo
13 je do sastavljanja prvog izvještaja, pismenog izvještaja koji je onda bio
14 dostavljen po zvaničnom hijerarhijskom lancu, gdje je on objašnjavao kako je
15 grozna bila situacija kada je riječ o gorivu, tako i o rezervnim dijelovima,
16 municiji, kvaliteti municije. Spominjao je i nestašice hrane, i kako je sve to
17 skupa u velikoj mjeri smanjilo njegove operativne mogućnosti.

18 Sjećam se još jednog izvještaja s početkom juna, u kojem je on zapravo
19 naveo da oni više nisu operativno u sposobnosti da izvršavaju zadatke koje su
20 dobili.

21 P: Sada ćemo se pozabaviti napadom - to jest, za nekoliko minuta -
22 napadom VRS-a na enklave. Međutim, prije toga, kako biste opisali vojnu
23 situaciju, općenito govoreći, kada je riječ o aktivnostima koje su se odvijale
24 oko enklave Srebrenica u junu 1995. godine?

25
26
27
28
29
30

1 O: Situacija je u svakom slučaju bila takva da je enklava sa svih strana
2 bila okružena snagama VRS-a. Imali smo jasan utisak da se broj snaga tokom juna
3 i povećao. Pitanje je bilo koje su namjere VRS-a? Da li oni zapravo imaju plan
4 da izvrše napad na enklavu i koji će biti cilj takvog napada? Da li se radi,
5 recimo, samo o želji da zauzmu jedan dio enklave, recimo, južni dio ili bi im
6 namjera bila da ostvare kontrolu nad cijelom enklavom?

7 Bilo je teško utvrditi šta je od toga tačno. Naša je komanda isprva
8 smatrala da se radilo samo o ovom južnom dijelu koji im je bio bitan zbog
9 njihovih ruta za opskrbu. Nakon nekog vremena, VRS je počeo napadati konkretno
10 ciljeve UN-a. Jedno od promatračkih mjesta je bilo napadnuto u junu, i
11 Nizozemski bataljon se morao povući sa tih promatračkih mjesta. Početkom jula je
12 došlo do sve više i više napada na takva promatračka mjesta, pa su ta izložena
13 mjesta koja su bila statična, iako su ona bila zaštićena sa vrećama pijeska, i
14 tako dalje, i sa bodljikavom žicom, ipak se ti položaji nisu, recimo, mogli
15 oduprijeti tenkovskoj paljbi, na primjer. Tako da, ukoliko se na njih počela
16 otvarati vatra iz tenkova, oni su mogli jedino se povući sa tih promatračkih
17 mjesta.

18 P: U redu, generale. Dajte sada da se malo vratimo natrag. Općenito
19 govoreći, kada je riječ o incidentima otvaranja vatre ili napadima od strane
20 bilo koje od dviju zaraćenih strana tokom mjeseca juna u području Srebrenice,
21 recite da li se sjećate da li je bilo koja od zaraćenih strana slala prigovore i
22 žalbe u vezi sa takvim napadima, incidentima otvaranja vatre, i tako dalje? Ako
23 je do toga došlo, recite šta ste uradili u vezi sa time?

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Pa, da. Obadvije su strane iznosile svoje prigovore. Dakle, i VRS i
2 Armija BiH. VRS se žalio na to da su muslimanski vojnici napadali iz enklave
3 sela, srpska sela u okolini. Žalili su se da je očito da UN to ne može
4 spriječiti.

5 Armija BiH se žalila da je VRS na njih otvarao vatru. Ovo posljednje su
6 nam potvrđivali i pripadnici Nizozemskog bataljona. Oni su mogli kontrolirati da
7 li su takve primjedbe i žalbe točne, opravdane. I zapravo, imali smo čak tu i
8 treću stranu. Naime, poneki put se događalo da je UN također bio napadan. I oni
9 su također slali svoje proteste.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Thayer, samo da nešto
11 potvrdimo, da vidim da li je točan prijevod. Red 24 na prethodnoj strani 18:
12 "BiH se žalio da je na njih otvarana paljba od strane VRS-a. To su mogli uočiti
13 pripadnici Nizozemskog bataljona." Da li je na nizozemskom svjedok rekao da se
14 VRS /u engleskom transkriptu: "BiH"/ žalio da se na njih puca ili da se na njih
15 bacaju bombe?

16 G. THAYER: [simultani prevod] Hvala, gospodine predsjedavajući.

17 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Samo da vidim da li je prevod bio
18 točan.

19 SVJEDOK: [simultani prevod] Dozvolite da to objasnim. Moglo se uočiti i
20 jedno i drugo. Po neki put se radilo o direktnoj vatri iz oružja manjeg kalibra,
21 ali često je vatra otvorena i sa brda. Mi smo to mogli vidjeti. U nekim
22 slučajevima je bilo granatiranja, bilo iz artiljerije ili minobacača. Poneki put
23 je ta vatra otvarana na vojnike, a poneki put su ciljali i civilno stanovništvo.

24 G. THAYER: [simultani prevod]

25

26

27

28

29

30

1 P: Kao odgovor na te pritužbe i jedne i druge zaraćene strane, da li ste
2 Vi, ili netko drugi iz Vaše komande, uputili formalni protest?

3 O: Isprva to je trebalo biti nešto što je mogao napraviti nizozemski
4 komandant, koji je to trebao razriješiti i spriječiti takve sukobe lokalno, kroz
5 kontakte sa svojim kolegama. Međutim, kada je situacija bila takva da on nije
6 mogao ostvariti kontrolu, onda je on mogao zatražiti od sljedeće, više razine,
7 da proba na toj višoj razini spriječiti dalji razvoj neprijateljstava. Što se i
8 dogodilo nekoliko puta.

9 P: I na kraju, da li se sjećate da li su protestna pisma bila slana od
10 strane komandi sektora i komande za BiH i jednoj i drugoj zaraćenoj strani - a
11 sada govorimo o junu mjesecu?

12 O: Da. To se događalo prilično redovno. Jedino sredstvo koje smo imali,
13 osim korištenja zračne podrške, bilo je da šaljemo protestna pisma i da se na
14 taj način pokušamo nekako pobrinuti da se situacija riješi.

15 P: Da se sada pozabavimo napadom na enklavu od strane VRS-a. Želio bih
16 Vas pitati nešto o nizu razgovora koje ste vodili sa nekolicinom visoko
17 rangiranih oficira VRS-a u tom periodu. Želio bih prvo skrenuti Vašu pažnju na
18 nestanak, to jest, na gubitak jednog nizozemskog vojnika koji je poginuo od
19 muslimanske vatre 8. jula. Radilo se o vojniku Ravivu Rensenu. Da li se sjećate
20 toga?

21 O: Da, sjećam se.

22 P: Molim Vas, ukratko, opišite koje su bile okolnosti koje su dovele do
23 njegove pogibije i šta ste Vi napravili kao reakcija na to?

24 O: Jedno od promatračkih mjesta je bilo napadnuto. Na njega je otvorena
25 vatra, među ostalim, i iz tenka. Nakon nekog vremena je komandant, to jest,

26

27

28

29

30

1 komandir tog promatračkog mjesta, zaključio da se nalazi u neodrživoj situaciji
2 i zatražio dozvolu da se povuku sa promatračkog mjesta. Ta je dozvola bila
3 odobrena i komandir sa promatračkog mjesta je dobio zadatak da se vrati u
4 komandu u Potočarima sa svojim ljudstvom.

5 Pri povratku, oni su morali proći pored jednog kontrolnog punkta Armije
6 BiH koji su... Oni se nisu suglasili s time da se tek tako napusti promatračko
7 mjesto. Pokušali su zaustaviti to vozilo. Nije im to uspjelo. Počeli su otvarati
8 vatru na vozilo i tom prilikom je jedan od vojnika, dakle, mitraljezac, bio
9 pogođen. I on je poginuo prije nego što su stigli do baze. Naravno, komandant
10 Nizozemskog bataljona je brzo o tome dostavio prijavu.

11 Nakon toga sam ja stupio u kontakt sa komandom za Sarajevo, to jest,
12 komandom za BiH koja je bila u Sarajevu, kako bih tamo izrazio svoje prosvjede i
13 kako bih odlučno zatražio da nizozemske snage u enklavi moraju ostati tamo
14 bezbjedne i da im se omogući sloboda kretanja. Također sam najavio da će
15 uslijediti i pismeni prosvjed nakon ovoga. Ja sam, također, i uručio prosvjed
16 VRS-u u vezi s činjenicom da su oni uopće napali to promatračko mjesto i u vezi
17 s činjenicom da su nastojali da se probiju u enklavu. Ja sam hitno zatražio od
18 njih da povuku svoje snage iza linija koje su bile dogovorene tokom ranijih
19 pregovora.

20 P: Kako bi zapisnik bio posve jasan, recite nam samo čiji je to bio tenk
21 koji je otvarao vatru na promatračko mjesto, generale?

22 O: Snage VRS-a su otvarale vatru na promatračko mjesto. A vozilo koje je
23 bilo na putu sa promatračkog mjesta, na to vozilo je otvarala vatru vojska BiH.

24 P: A konkretno kome je pripadao taj tenk?

25

26

27

28

29

30

1 O: VRS-u. Muslimanske snage u enklavi nisu imali teškog naoružanja. Nisu
2 imali, dakle, takvu vrstu oružja.

3 P: Jeste li Vi osobno stupili u vezu sa bilo kojom od zaraćenih strana u
4 vezi s ovim incidentom?

5 O: Da. Kao što sam Vam upravo rekao, kontaktirao sam generala
6 Hajrulahovića u vezi sa stradanjem tog vojnika. To je bio general Hajrulahović.
7 On je bio osoba koji je bio načelnik štaba u komandi BiH u Sarajevu. A kada je
8 riječ o napadu na promatračko mjesto, ja sam stupio u vezu sa generalom
9 Tolimirom iz VRS-a.

10 G. THAYER: [simultani prevod] Molim da nam se prikaže dokazni predmet
11 65ter, broj 2750.

12 Još uvijek se ne vidi engleska verzija. Ne znam da li je to samo kod
13 mene slučaj ili trebamo još pričekati?

14 Imam i papirnate primjerke koje možemo staviti na grafoskop i ispred
15 svjedoka.

16 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izgleda da imamo neki tehnički problem.
17 Možda je to bolje.

18 SVJEDOK: [simultani prevod] Hvala.

19 G. THAYER: [simultani prevod] Možda bismo mogli malo pomaknuti dokument
20 prema gore, još malo više, kako bismo vidjeli dio gdje se nalazi potpis. Hvala.
21 Savršeno. Hvala.

22 P: Gospodine, jeste li imali priliku pročitati ovaj dokument?

23 O: Da. Jesam.

24 P: Što je to?

25 O: Ovo je zapisnik telefonskog razgovora koji sam ja obavio sa komandom
26
27
28
29
30

1 VRS-a. Osobito u onom periodu kada je došlo do povećanja tenzija, mi smo počeli
2 sastavljati ovakve izvještaje o razgovorima, a to bi činio moj vojni savjetnik,
3 pomoćnik, uz pomoć prevoditeljice. Namjera ili svrha ovih izvještaja bila je
4 uglavnom da se informiraju interno ljudi u štabu, počev od komandanta, zatim
5 načelnika za civilne poslove i načelnika za informiranje.

6 P: A recite nam ponovno kako se zvala prevoditeljica?

7 O: Zvala se Svetlana. Moj vojni pomoćnik je bio potpukovnik de Ruitter.
8 Njegov se potpis nalazi u dnu ovog izvještaja.

9 P: Da li ste u to vrijeme običavali pregledavati, čitati te izvještaje,
10 nakon što bi bili sastavljeni?

11 O: Da. Naravno, jer sam ja bio taj koji je obavio telefonski razgovor i
12 bio sam odgovoran za to, te sam morao odobriti te izvještaje.

13 P: Kako biste Vi opisali točnost ovog izvještaja, na osnovu onoga čega
14 se sjećate u vezi s događajem?

15 O: Kada je riječ o sadržaju, on je 100% točan.

16 P: Pokazat ću Vam još nekoliko primjera ovakvih izvještaja, generale. E
17 sad, da bismo uštedjeli na vremenu, recite nam da li se primjenjivala ista
18 procedura, i jesu li sudionici bili isti koji ste spomenuli? Dakle, Vi,
19 prevoditeljica Svetlana, potpukovnik de Ruitter, da li ste bili vi ti koji ste
20 bili uključeni u taj proces, kada je riječ o telefonskim razgovorima, u tom
21 vremenskom periodu od nekoliko dana?

22 O: Da. Moj vojni pomoćnik, potpukovnik de Ruitter, i Svetlana, uvijek su
23 bili prisutni tokom tih razgovora. Dakako, Svetlana, to je samo po sebi
24 razumljivo jer bez nje ne bih mogao niti obaviti te razgovore. Moj vojni

25

26

27

28

29

30

1 pomoćnik bio je isto tako prisutan. Međutim, u nekim slučajevima se moglo desiti
2 da je u mom uredu prisutna i četvrta ili peta osoba, ali uglavnom to nije bio
3 slučaj.

4 P: Pogledajmo ovaj razgovor. Ovdje stoji da u štabu VRS-a nije bilo
5 dostupnih generala, pa ste poruku prenijeli, i to, pozivate se na prethodni
6 razgovor sa generalom Tolimirom. Sjećate li se sadržaja tog prethodnog razgovora
7 s generalom Tolimirom? O čemu se radilo?

8 O: Da. Povod je bio napad na promatračko mjesto. Onaj incident o kojem
9 smo maločas razgovarali. Tog poslijepodneva oko 15.00h, promatračko mjesto je
10 bilo granatirano i morali su ga napustiti, kao što sam Vam ranije rekao. Nakon
11 što sam svoje prosvjedovanje izrazio snagama BiH, neposredno nakon toga sam
12 stupio u vezu s generalom Tolimirom kako bi mu izrazio prosvjedovanje u vezi sa
13 napadom na promatračko mjesto, pri čemu sam inzistirao da se prestane s tim
14 napadom i da se snage povuku iza linija predviđenih sporazumom o prekidu vatre.
15 S obzirom da se to i ostvarilo oko 07.30... odnosno, s obzirom da se to nije
16 ostvarilo navečer do 07.30h, ja sam opet stupio s njim u vezu kako bih ponovo
17 inzistirao na tome.

18 P: E sad, u ovom izvještaju kaže se da je general Tolimir obećao da
19 položaj UNPROFOR-a i UN-a neće biti predmet napada. Da li je general Tolimir
20 održao svoje obećanje da neće pozicije UN-a dolaziti pod napad nakon ovog
21 razgovora u 19.45h?

22 O: Odgovor je veoma kratak: ne. Kao i u svim drugim slučajevima kada smo
23 izražavali naše prosvjedovanje zbog napada VRS-a, oni bi nas uvijek uvjerali
24 da se snage UN-a uopće ne napadaju, što je bilo posve protivno izvještajima koje
25 smo u to vrijeme zaprimali od Nizozemskog bataljona.

26
27
28
29
30

1 P: Pređimo, dakle, na sljedeći izvještaj, sljedeći dan, 9. juli.

2 O: Da.

3 P: Da li su napadi VRS-a se nastavili i tog dana?

4 O: Koliko se ja sjećam, sve je više promatračkih mjesta bivalo
5 napadnuto. Ne znam koliko ih je bilo napadnuto te nedjelje, toga se ne sjećam
6 ovako napamet.

7 P: Da li se sjećate ičega... ispričavam se, ja sam pauzirao. Da li je
8 prijevod... teče dobro?

9 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Nastavite, Vi ste još uvijek govorili
10 engleski, ali smo čuli onda i prijevod. Problem je u tome da kad se prevodi
11 svjedoku na nizozemski da onda dolazi vjerojatno do preklapanja.

12 G. THAYER: [simultani prevod] U redu. Ja ću nastaviti s pitanjima.

13 P: Da li se sjećate, generale, što se činilo, ako se išta činilo, u vezi
14 sa repatrijacijom, odnosno vraćanjem tijela vojnika Rensena u domovinu?

15 O: Da. To je moju poziciju s jedne strane kompliciralo, jer sam ja morao
16 izražavati opšte prosvjede zbog događaja, a s druge sam pak strane bio primoran
17 tražiti pomoć, kako bi se tijelo poginulog vojnika Rensena iznijelo iz enklave.
18 Ja sam tražio pomoć, i da budem iskren, pomoć sam i primio. Tu, u tom pogledu se
19 sve odvijalo prema dogovoru.

20 P: Pogledajmo dokument 2972, po pravilu 65ter.

21 Generale, možete li pročitati ovaj dokument s desne strane?

22 O: Da. Već sam počeo s čitanjem.

23 P: Želio bih da se usredotočite na posljednji pasus. Tu stoji da je
24 general Tolimir odgovorio da mu nije poznato da njegovi podčinjeni komandanti

25

26

27

28

29

30

1 otežavaju prijenos tijela kopnenim putem. Tražio je od generala Nicolaia da
2 njegovi ljudi odmah odu u Bratunac, i rekao je da će on narediti svojim trupama
3 da im omoguće da odu do Zvornika. Kada uđu na teritoriju vojske bosanskih Srba,
4 njegove ljude će prihvatiti jedinice VRS-a. Rekao je da će jedinicama VRS-a
5 odmah dati odgovarajuća naređenja.

6 Samo nekoliko pitanja: Znete li na koga je mislio general Tolimir kada
7 se pozvao na "podčinjene komandante", "njemu podčinjene komandante"?

8 O: Mislim da je mislio na lokalne komandante VRS-a na terenu. Dakle, oko
9 i unutar enklave.

10 P: A o čemu u stvari govori general Tolimir? Što bi se tu poduzimalo?

11 O: Molit ću Vas da mi date trenutak da pročitam cijelu poruku, pa ću se
12 prisjetiti o čemu se radi.

13 P: Svakako.

14 O: Da. Sad se sjećam. Ja sam razgovarao s generalom Tolimirom o povratku
15 vojnika Nizozemskog bataljona koji su pobjegli sa svog promatračkog mjesta na
16 područje Srbije jer su se bojali kretati... dakle, prešli su na srpski teritorij
17 sa promatračkih mjesta, jer su se bojali kretati preko položaja BiH. A primarno
18 se, u stvari, radilo o prijevozu tijela vojnika koji je poginuo.

19 Ja sam rekao da su se stvari odigrale prema dogovoru. To sam maločas
20 rekao. Međutim, kako se čini, ipak došlo je do jednog zastoja, barem u nečemu.
21 Po prvi puta, kada su pokušali prevesti tijelo cestom do Bratunca, blokirale su
22 ih snage VRS-a. I ja sam razgovarao s generalom Tolimirom, tražeći od njega da
23 dâ uputstva ljudima da smo se mi usuglasili da će konvoj propustiti.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: A koliko Vi znate, da li je general Tolimir onda i preuzeo na sebe
2 rješavanje tog problema, i da li je dopušten prolaz konvoju?

3 O: Da. To je riješeno. I ostaci vojnika Rensena su prevezeni tog istog
4 dana.

5 P: Pogledajmo dokument 65ter 2751.

6 Ovo je podugačak dokument. Bilo bi vjerojatno jednostavnije da dobijete
7 papirnati primjerak. Ja imam jedan takav spreman za Vas. Ili, u protivnom, ako
8 želite, možete pročitati i tekst na ekranu. Svakako ćete imati dovoljno vremena,
9 i recite mi kad ste pročitali dokument.

10 O: Da. Mogu ga jasno čitati i na ekranu.

11 Da. Završio sam s čitanjem.

12 P: Generale, sjećate li se ovog razgovora?

13 O: Da. Situacija se stalno pogoršavala i komunikacije su bile učestale
14 između komande u Sarajevu i sjedišta u Zagrebu, o situaciji koja se razvijala. I
15 postalo je jasno da se samo prosvjednim pismima ovo neće riješiti. Zato sam
16 ponovno stupio u vezu s generalom Tolimirom, i još jednom ga zamolio da povuče
17 svoje snage, jer ćemo u protivnom biti primorani posegnuti za drugim, nasilnim
18 sredstvima, kako bismo prisilili trupe da se povuku. To je, u stvarnosti,
19 značilo upotrebu zračnog oružja, odnosno oružja iz zraka.

20 I zatim, razgovarao sam o tome da se treba dopustiti vojnicima da se
21 vrate, onima koji su izbjegli na srpski teritorij. Dakle, general Tolimir je
22 rekao da je tim vojnicima dato odobrenje da se vrate u svoje baze, ali pokazalo

23

24

25

26

27

28

29

30

1 se da ta informacija koju je on dao nije točna. General Tolimir je još jednom
2 potvrdio da UN nije meta za snage VRS i da se na njih ne smije uopće otvarati
3 vatra, a to je bilo u suprotnosti sa svim izvještajima i informacijama koje su
4 pristizale od zapovjednika Nizozemskog bataljona. General Tolimir je obećao da
5 će to ponovno provjeriti, kako bi se pobrinuo da njegove trupe na terenu ne
6 napadaju Nizozemski bataljon.

7 P: Generale, pogledajte posljednji paragraf ovog dokumenta. U njemu
8 stoji, kao što ste upravo rekli, da je general Tolimir obećao da će provjeriti
9 tu informaciju direktno na terenu, premda je on Vama rekao da je smatrao da to
10 nije točno. Zamolio Vas je da ga ponovno nazovete za 30 minuta. Da li se sjećate
11 da ste to i učinili, gospodine?

12 O: Koliko se ja sjećam, ponovo jeste nazvao, ali ne za 30 minuta. Zvao
13 je kasnije te večeri.

14 P: I da li se sjećate da ste Vi nastojali sami stupiti u vezu s
15 generalom Tolimirom nakon ovog razgovora i to nakon što Vam se on za 30 minuta
16 nije javio?

17 O: Da. Koliko se ja sjećam, pokušao sam nekoliko puta stupiti s njim u
18 vezu. Ali dokumenti koji su Vama na raspolaganju, trebalo bi Vam jasno dati do
19 znanja kada sam ja u tome i uspio, jer se ja toga više ne sjećam.

20 P: U redu. Mislim da imamo dovoljno vremena prije pauze da pogledamo još
21 jedan dokument. A to je 2973, po pravilu 65ter.

22 Radi se o podugačkom dokumentu, pune dvije stranice. Svakako prođite
23 kroz njega polako, pročitajte koliko dugo Vam treba. Možda ga i nećemo završiti
24 prije pauze.

25 O: /nedostaje simultani prijevod/

26 P: Dakle, prethodni telefonski razgovor bio je 9. jula u 17.50h.

27

28

29

30

1 E sad, gledamo izvještaj o telefonskom razgovoru koji se zbio istog dana, ali u
2 19.30h. Recite, koja je bila svrha ovog poziva?

3 O: U tom slučaju bih Vam morao ispričati što se još desilo tog dana
4 unutar strukture UN-a. Naime, nakon konzultacija između komande u Sarajevu i
5 Zagreba, i nakon što je u to uključen i sam general Janvier, odlučeno je da će
6 se poslati poruka da se došlo do granica preko koji više UN to više... to neće
7 tolerirati.

8 Nakon toga je, u tu svrhu, general Janvier izdao upute da se elementi
9 Nizozemskog bataljona trebaju izdvojiti, kako bi stvorili položaj zaprečavanja,
10 i to južno od Srebrenice. Naime, prije svega je svrha bila da se blokiraju
11 nadolazeće trupe VRS-a. Pod dva, trebali su stvoriti uvijete po kojima bi, ako
12 snage VRS-a nastave s napredovanjem prema Srebrenici, bile u situaciji da
13 moraju, ako napadaju bosanske položaje, napasti i UN. I u tom slučaju, s obzirom
14 da je ugroženo bilo civilno stanovništvo i da se napadao UN, cijela bi
15 međunarodna zajednica tada shvatila da je došlo do situacije koja opravdava
16 upotrebu oružja iz zraka.

17 Mi smo željeli to posve jasno dati do znanja Srbima. Mi smo pismeno
18 sačinili ultimatum u kojem smo rekli da će posljedice njihovih neprestanih
19 napada biti takve. Ovaj telefonski razgovor prethodio je tome i to prije svega
20 zato što sam želio da VRS prestane s napadima na UN, ali i pored toga zato što
21 su već ušli u enklavu. Zato sam na tome inzistirao. I rekao sam da čak i ako
22 odustanu od nasilja, da svejedno moraju povući svoje trupe van granica enklave.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 P: Mislim da je vrijeme za pauzu. Hvala Vam, generale.
2 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala. Imat ćemo pauzu od 25 minuta.
3 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite molim.
4 ... Početak pauze u 15.45h
5 ... Sjednica nastavljena u 16.15h
6 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim, ustanite. Izvolite sjesti.
7 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Thayer, izvolite.
8 G. THAYER: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.
9 P: Dobar dan još jednom, generale.
10 O: Dobar dan.
11 G. THAYER: [simultani prevod] Molio bih da se predoči prva stranica
12 dokaznog predmeta 2973 u obe verzije, ako je moguće.
13 P: U prvom pasusu, generale, piše, kaže da su Vas zanimale informacije
14 generala Tolimira o aktualnim događajima u Srebrenici. I da ste se usredsredili
15 na to da Vam general Tolimir potvrdi prijem Vaše prethodne poruke. Možete li
16 ukratko da nam objasnite ovaj pasus?
17 O: Dogodilo se sledeće: svaki put kada bih rekao generalu Tolimiru šta
18 se događa, odnosno da su napadnuti pripadnici UN-a, on bi to uvek dosledno
19 poricao. I poslednji put, pre ovog poziva, on je još jednom obećao da će se on
20 među komandantima na licu mesta raspitati šta se događa. Međutim, svaki put on
21 bi iznova porekao da su jedinice Ujedinjenih nacija napadnute od strane VRS-a.
22 P: A u pasusu, on Vam kaže da je preneo Vašu poruku sebi podređenim
23 komandantima i da je obavešten da VRS nema posebnih problema sa UNPROFOR-om ili
24
25
26
27
28
29
30

1 civilnim stanovništvom u Srebrenici. Kako se to podudaralo sa onim informacijama
2 koje ste Vi u to vreme dobijali?

3 O: To je bilo dosledno netačno. Komandant Holandskog bataljona stalno me
4 je obavještavao o onome što se događa. General Tolimir je to poricao u bilo
5 kakvom obliku. Ja sam čvrsto ubeden da je on tačno znao šta se događa, ali da
6 nije bio voljan da to i potvrdi. I, ja sam mu na kraju rekao da nije toliko
7 bitno da li se u tom trenutku vode bitke, ono što je važno jeste da su Vaše
8 trupe zadrle u enklavu čitavih 4 kilometra i da je neophodno da se povuku izvan
9 granica enklave.

10 P: Da se nadovežem na nešto što ste upravo pomenuli u svom odgovoru,
11 pomenuli ste kontakte koje ste imali sa pukovnikom Karremansom. Kakvi su bili
12 Vaši izvori informacija u ovo vreme?

13 O: Pa, najvažniji izvor informacija predstavljali su izveštaji o stanju
14 koje mi je komandant Holandskog bataljona dostavljao, ili neposredno ili
15 posredstvom komande sektora Tuzla. Osim toga imali smo još neke izvore
16 informacije. Postojale su engleske specijalne snage u enklavi koje su referisale
17 direktno posebnoj kancelariji u komandi u Sarajevu.

18 P: A u ovo vreme, koje je vrste naoružanja VRS koristila tokom napada, i
19 možete li otprilike da se priselite gde se ovo naoružanje nalazilo unutar
20 enklave?

21 O: Čitava enklava bila je opkoljena položajima VRS-a, uključujući i
22 artiljerijske položaje, kao i... bili su tu položaji i za višecevne raketne
23 bacače. Zatim su bili tu položaji minobacača. Osmatračnice su delimično napadane
24
25
26
27
28
29
30

1 iz tenkova. Svakako znam da je prijavljen jedan tenk T-55. To je jedan veliki
2 ruski tenk. A takođe je dolazilo do paljbe, na više mesta, iz oružja iz malog
3 kalibra i pešadijskog naoružanja.

4 P: A na osnovu informacija koje ste dobijali, na koji biste način vojno
5 opisali dejstva VRS-a? Dakle, sa vojne tačke gledišta, kada je reč o
6 organizaciji i o njihovom sprovođenju u delo?

7 O: U to vreme postalo je savršeno jasno da VRS napada enklavu. Nije bilo
8 unapred jasno gde će se zaustaviti, ali su oni prodrli dovoljno duboko da bi
9 gotovo stigli do grada Srebrenice. Tako da je bilo krajnje vreme da se zaustavi
10 ovaj napad i zbog toga smo mi zapretili vazдушnim udarima.

11 P: Vratićemo se na to za koji trenutak, gospodine. A samo da sve bude
12 jasno, u zapisniku kada pominjete korišćenje napada iz vazduha, da li Vi mislite
13 tu na vazdušne udare ili mislite na neposrednu vazдушnu podršku, ili na jedno i
14 na drugo?

15 O: Pa, u početku bi najočiglednije rješenje bila neposredna podrška iz
16 vazduha. U to vreme Ujedinjene nacije u Bosni su imali ovlašćenja da pribegnu
17 jedino tom rešenju. Što se tiče odobrenja za vazdušne udare, odobrenje za tako
18 nešto bi moralo da bude izdato u New Yorku. A nivo za izdavanje takve dozvole,
19 posle fijaska krajem maja meseca, je bio podignut. Dakle, za početak smo
20 govorili o neposrednoj podršci iz vazduha.

21 P: U redu. Da se vratimo na prvu stranicu dokumenta 2973. Malo ću
22 usporiti, imam utisak da govorim prebrzo. U 3. pasusu verzije na engleskom - a,
23 u pitanju je takođe i 3. pasus verzije na B/H/S-u - Vi pominjete da je general

24

25

26

27

28

29

30

1 Janvier i gospodin Akashi uputio jedno ošto upozorenje, odnosno da su oni
2 podržali to ošto upozorenje. Da li je takvo upozorenje i izdato?

3 O: Da. Uveče 9. jula ovo upozorenje je upućeno u komandu VRS-a.

4 P: Preći ćemo na to za koji trenutak. Ukoliko se spustimo malo niže,
5 mislim da je neophodno da pređemo na drugu stranicu verzije na B/H/S-u, ali u
6 verziji na engleskom taj relevantni deo se nalazi pri samom dnu stranice.

7 General Tolimir je ponovio da nema sukoba između UNPROFOR-a, vojske bosanskih
8 Srba i civilnog stanovništva, bošnjačkog civilnog stanovništva u Srebrenici.

9 Na osnovu onoga što je Vama bilo poznato u to vreme, da li je to bila
10 tačna ili netačna izjava?

11 O: To je bilo netačno. To je bez ikakve sumnje bilo netačno.

12 P: A ukoliko pređemo na sledeću stranicu, general Tolimir Vam kaže da se
13 Bosanci koriste sa šest oklopnih transportera koje su ili dobili od UNPROFOR-a
14 ili uzeli od UNPROFOR-a. Kako ste Vi reagovali na tu informaciju?

15 O: Pa, donekle sam bio iritiran. Dosta je nezgodno kada to morate da
16 prenesete putem prevodioca, jer ova opaska je bila toliko besmislena da sam ja
17 bio izuzetno iznerviran.

18 P: Ukoliko sada pogledamo pretposlednji pasus u verziji na engleskom -
19 moraćemo da pogledamo malo niže verziju na B/H/S-u kako bismo to mogli da vidimo
20 - vidimo da general Tolimir, a to je ta poslednja rečenica u pretposlednjem
21 pasusu, on je obećao da će kontaktirati sebi podređene komandante. Sećate li se
22 tog obećanja, da je obećao da će stupiti u kontakt s njima?

23 O: Da. Sećam se svega, svega što je ovde navedeno. Međutim, ništa se
24
25
26
27
28
29
30

1 nije dogodilo. U stvari, tačnije, dogodilo se suprotno. Umesto da se jedinice
2 povlače, one su nastavile sa napadom. Prema tome, nismo imali nikakve koristi od
3 tih obećanja koja nisu održavana.

4 P: U redu. Završili smo sa ovim dokumentom. Molim da pogledamo dokument
5 2975, po spisku 65ter. Samo da pričekamo prevod na B/H/S.

6 Vidite li dokument pred sobom, gospodine?

7 O: Da.

8 P: Možete li da pročitate datum i vreme, i da nam kažete šta piše u ovom
9 dokumentu s tim u vezi?

10 O: 9. juli, 22.20h. Dakle, 9. juli 1995.

11 P: Kao što možemo da vidimo, ovaj dokument potiče iz komande UNPROFOR-a
12 i ovde se, u tome kome je sve interno upućen dokument, pominje COS. Tko je to?
13 Šta označava ta skraćenica?

14 O: Ona označava načelnika štaba komande. Dakle, to bih bio ja, ili to
15 sam u to vreme bio ja.

16 P: Na ovoj naslovnoj stranici piše da se u prilogu nalazi konačna
17 verzija upozorenja bosanskim Srbima, da je poruka upućena preko CAPSAT-a
18 generalu Mladiću i da će biti data kao izjava za štampu.

19 Da li se sećate toga, gospodine?

20 O: Da. To je tačno. Ovaj dokument je sastavljen pošto smo razmenjivali
21 ideje između komandi u Zagrebu i Sarajevu, a na kraju ga je pismeno sastavio
22 potpukovnik Baxter koji je bio vojni pomoćnik generala Smitha. I pošto su ga
23 odobrili general Janvier i general Gobillard, upućen je generalu Mladiću; ili
24 tačnije u njegovu komandu.

25

26

27

28

29

30

1 P: Sećate li se šta je pisalo u ovom upozorenju? Sažeto govoreći.

2 O: Da. To je očigledno, jer je stepen teškoće s kojima smo se suočavali
3 bio toliko uvećan da je ovo posljednje sredstvo koje smo imali na raspolaganju
4 pre nego što pribegnemo nasilju.

5 P: Da pogledamo sada sledeću stranicu.

6 U prvom redu, generale, piše: "Vojska bosanskih Srba ponovo je počela
7 napade na enklavu Srebrenica u petak 7. jula 1995. godine, nasumice pucajući na
8 zaštićenu zonu u Srebrenici i direktno na objekte UN-a, uzrokujući smrt više
9 civila."

10 Da li se sećate da ste tokom ovog vremenskog perioda dobili informacije
11 da su poginuli civili usled granatiranja ili otvaranje paljbe od strane VRS-a?

12 O: Da, to je tačno. Mi smo u brojnim navratima dobijali takve
13 izvještaje.

14 P: Nešto niže u istom pasusu piše da su još dve osmatračnice UN-a
15 pregažene te večeri, te je zarobljeno 15 pripadnika mirovnih snaga, a još 17
16 pripadnika je zarobljeno popodne.

17 Vi ste nešto ranije u svom iskazu rekli da su neki pripadnici mirovnih
18 strana pobjegli na srpsku stranu, jer su se plašili da prolaze kroz bosanske
19 redove. Da li ste dobili bilo kakve izvještaje ili informacije da su neki
20 holandski pripadnici mirovnih snaga odvedeni, više mimo svoje volje nego
21 dobrovoljno, sa svojih osmatračnica?

22 O: Njihov beg na srpsku teritoriju je bio dobrovoljan u tom smislu što
23 su se oni još više plašili toga da prolaze kroz položaje Armije BiH. Naravno,
24 nije zabavno predati se i jednoj strani, ali su imali utisak da će se Srbi prema
25 njima ponašati bolje nego vojnici Armije BiH.

26 P: A kako stoje stvari sa drugim vojnicima koji su bili ljudstvo u
27
28
29
30

1 ostalim osmatračkim mestima koja su pregažena? Da li ste ikada dobili
2 informacije da su se oni predali VRS-u pod pretnjom oružjem, a ne da su prebegli
3 prema njima?

4 O: Da. I to se dogodilo. Naročito tokom narednih dana. Dakle, u nekim
5 slučajevima, oni su se zapravo predali, prinuđeni da to urade dobrovoljno. A u
6 drugim slučajevima su to učinili pod pretnjom oružjem. Ono su, dakle, predali
7 svoje oružje i predali se Srbima. I to se događalo.

8 P: Ukoliko sada pogledamo samo dno ove stranice, poslednji pasus, tu se
9 pominju odbrambeni položaji i pominje se da su specijalni predstavnik Generalnog
10 sekretara i komandant snaga odlučili da će, ukoliko snage VRS napadnu tu
11 blokadu, angažovati snage NATO za pružanje bliske vazdušne podrške.

12 Da li je to ono što ste opisivali neposredno uoči pauze, zauzimanje tih
13 položaja za blokiranje?

14 O: Da. Tako je.

15 P: Vi ste opisali brojne razgovore koje ste vodili bilo neposredno, bilo
16 putem komande Severno-istočnog sektora, sa pukovnikom Karremansom. Nisam siguran
17 da li smo baš pomenuli njega poimence, ali reč je o komandantu Holandskog
18 bataljona u Srebrenici. Da li se sećate da je pukovnik Karremans u pismenom
19 obliku izneo svoju ocenu i zabrinutost u vezi sa napadom VRS-a, u nekom trenutku
20 tokom 9. jula?

21 O: Da. Toga se svakako sećam. I ono što mi se najdublje urezalo u
22 pamćenje jeste njegova zabrinutost da će se zaista pribeći podršci iz vazduha.
23 On je strahovao da bi to moglo da dovede do akcije masovne odmazde koju bi
24 sprovela VRS. On je rekao da, osim da u slučaju da vazduhoplovne snage budu u
25 stanju da zauzmu sve položaje VRS-a oko enklave odjedanput, on se pribojavao da
26 bi VRS provela vrlo ozbiljnu odmazdu u odnosu na njegove jedinice.

27

28

29

30

1 P: Pa, da li ste se Vi takođe pribojavali da bi moglo da dođe do masovne
2 odmazde VRS-a, ukoliko se pribegne neposrednoj podršci iz vazduha?

3 O: Pa, svakako sam razumeo šta on želi da kaže. Takva mogućnost meni
4 nije bila strana, jer prethodno, krajem maja, VRS je reagovala na vazdušne udare
5 tako što je otvorila paljbu na enklave. To je bio najupadljiviji primer. Došlo
6 je do klaonice u centru Tuzle. Tako da je bilo sasvim moguće da dođe do slične
7 reakcije i u ovom slučaju.

8 Što se tiče rukovodstva UN-a, nije bilo nikakvih razloga da se ne
9 pribegne oružju iz vazduha, jer smo svakako imali nameru da ove snage
10 razmestimo.

11 P: Ali ne i da ih angažujete, zar ne? Barem ne u tom trenutku.

12 O: Pa, da se izrazim na ovaj način: uprkos eventualno ozbiljnim
13 posledicama po Holandski bataljon i civilno stanovništvo u enklavi, mi smo
14 svakako imali nameru da se služimo oružjem iz vazduha, ukoliko to bude potrebno.

15 P: U redu. Da pogledamo dokument 2974, po spisku 65ter, molim.

16 Generale, samo očekujemo da se pojavi prevod na B/H/S.

17 O: U redu.

18 P: Prepoznajete li ovaj dokument, gospodine?

19 O: Da, kako da ne. U pitanju je dokument u kojem pukovnik Karremans
20 izražava svoju zabrinutost u pogledu situacije koja je nastala i mogućih
21 posledica do kojih bi moglo da dođe.

22 P: U prvom pasusu vidimo da se pominje granatiranje osmatračnica same
23 Srebrenice. Pominju se civilne žrtve. Vi ste o tome već govorili, pa predlažem

24

25

26

27

28

29

30

1 da pređemo na tačku 2. On je ovde napisao:

2 "Tokom ova tri dana, ove operacije su izvršene svim mogućim sredstvima,
3 napadima na položaje Armije BiH i UN-a, granatiranjem enklave i onemogućavanjem
4 Holandskog bataljona putem zastrašivanja, korišćenjem artiljerije, minobacača i
5 višecevnih raketnih bacača M-63 i M-67 /u engleskom transkriptu: "M-77"/."

6 Možete li da objasnite ovu skraćenicu na engleskom: MLRS?

7 O: Pa, ta skraćenica označava sistem višecevni raketnih bacača.

8 P: Pukovnik Karremans je napisao da Armija bosanskih Srba zna tačno šta
9 radi i koliko daleko može da ide. "Oni izvršavaju svoje operacije prema dobro
10 organizovanom i unapred osmišljenom planu."

11 Na osnovu informacija koje ste Vi dobili, da li je to bilo saglasno sa
12 onim podacima kojima ste Vi raspolagali?

13 O: Pa, to je pretpostavka. Ona se nikada ne može dokazati van svake
14 sumnje, ali jeste delovalo kao da je ovo pažljivo osmišljen plan. I mi smo u sve
15 većoj meri sticali takav utisak.

16 P: Da pogledamo sada 2. stranicu ovog dokumenta. Zanima nas tačka 5. U
17 njoj se pominje holandski oklopni transporter koji je preuzela VRS. Odnosno,
18 izgubljen je. Da li se sećate da je više od jednog oklopnog vozila izgubljeno, i
19 to tako što je palo u ruke VRS-a tokom ove operacije?

20 O: Nekolicina je pala u ruke VRS-a. Kod svake osmatračnice, nalazio se
21 jedan oklopni transporter. Ukoliko bi se ljudstvo predalo, onda bi i samo vozilo
22 istovremeno palo u ruke VRS-a.

23 P: Pređimo sada na tačku 7. Pukovnik Karremans ovde pominje nekoliko
24
25
26
27
28
29
30

1 položaja u jugoistočnom delu enklave koje je preuzela VRS. Takođe pominje
2 blizinu bivše holandske osmatračnice Echo, i tvrdi da je on izrazio zabrinutost
3 u vezi sa ovim, prethodnog meseca.

4 Možete li malo detaljnije da nam objasnite šta on tu želi da kaže kada
5 tvrdi da je već izrazio zabrinutost u tom pogledu prošlog meseca. Što to znači?

6 O: Da. Kao što sam već ranije rekao, prilikom ovog zasedanja, prve
7 osmatračnice pale su u ruke VRS-a u junu, ili su bar morale da se predaju pod
8 pritiskom VRS-a. I to je bilo prvo upozorenje da će nešto neposredno uslediti.
9 Karremans je izrazio zabrinutost. On nije očekivao da će se ovo odnositi samo na
10 jednu osmatračnicu. Očekivao je da će uslediti slične akcije.

11 P: Da pogledamo sada poslednji pasus pre nego što pređemo dalje. On piše
12 da bi korišćenje neposredne podrške iz vazduha na sve moguće načine, po njegovu
13 mišljenju, još uvek nije izvodljivo. To bi isprovociralo VRS na takav način da
14 bi sama Srebrenica, i osmatračnice i baze, bile na meti svih njenih oruđa.

15 Da li ste na to maločas mislili u svom iskazu, generale, da je postojala
16 zabrinutost da bi morali da se izvade svi sistemi naoružanja, u slučaju da se
17 upotrebi neposredna podrška iz vazduha?

18 O: Da. To je pretnja koju sam maločas pominjao. Karremans je zaista
19 strahovao da će VRS upotrebiti sve svoje oruđe oko enklave radi odmazde zbog
20 pribegavanja vazдушnim snagama. I plašio se da bi stanovnici Srebrenice mogli da
21 budu žrtve tako nečeg.

22 P: U redu. Da pređemo na 10. juli. Položaji za blokiranje već su bili

23
24
25
26
27
28
29
30

1 postavljeni. Ukratko, generale, do kakvog je važnog razvoja događaja došlo toga
2 dana?

3 O: Pa, u stvari, scenario koji se ostvario je jedan od onih za koje smo
4 mi utvrdili da je moguć. Jedinice VRS-a su nastavile napad i na kraju krajeva su
5 napale i položaje za blokiranje. Sa ovih položaja za blokiranje, jedinice
6 Ujedinjenih nacija su uzvratile paljbu. I to zato što smo već unapred predvideli
7 ovakvu mogućnost da dođe do ovakve situacije, mi smo već obavili pripreme za
8 traženje podrške iz vazduha prethodnog dana. Sve formulare smo već bili ispunili
9 i jedino je još trebalo da konačno ažuriramo situaciju i da potpišemo
10 dokumentaciju, tako da bi procedura za traženje podrške iz vazduha mogla da se
11 obavi veoma brzo. I do takve situacije je došlo krajem popodneva 10., a rezultat
12 je bio taj da je pukovnik Karremans tražio podršku iz vazduha.

13 Njegov zahtev je upućen u Sarajevo putem komande u Tuzli. A u Sarajevu
14 je rečeno: "Da, upravo je to situacija za koju smo mi rekli da bi opravdala
15 podršku iz vazduha." A to je značilo da smo mi smesta odobrili zahtev i uputili
16 ga u Zagreb, jer je Zagreb bio onaj nivo na kojem se davalo konačno odobrenje.

17 P: Imajući na umu ono što ste rekli o položajima za blokiranje i
18 uspostavi preduvjeta za odobrenje za izravnu zračnu podršku, recite da li je to
19 bilo prvi puta da su ispunjeni uvjeti koji su bili neophodni za izravnu zračnu
20 podršku tokom tog napada VRS-a, ili su ti uvjeti već bili ispunjeni u nekoliko
21 drugih navrata tokom tih nekoliko dana?

22 O: Bilo je i ranije situacija koje su opravdavale korištenje izravne
23
24
25
26
27
28
29
30

1 zračne podrške. Riječ je o rezolucijama. Ako pogledate Rezoluciju UN-a 824 i 826
2 /u engleskom transkriptu: "836"/, to je bilo sasvim jasno definirano, u tim
3 rezolucijama, kada je opravdano korištenje izravne zračne podrške. U svakom
4 slučaju, to je bilo za slučajeve kada je trebalo braniti snage UN-a, ali i u
5 slučajevima kada je došlo do napada na civilno stanovništvo u zaštićenim
6 područjima. To se dogodilo, dakle, u nekoliko navrata.

7 Razlozi zbog čega nije bilo zračne podrške u tim navratima, je zbog toga
8 što krajem maja su izdate dodatne smjernice i direktive za, upravo, slanje takve
9 izravne zračne podrške. I postavljena su nova jača ograničenja. I zbog toga je u
10 slučaju zahtjeva gospodina Karremansa od 6. i 8. jula, za tu podršku nije dano
11 odobrenje. I tek nakon ovako ozbiljne situacije do koje je došlo 10. Međutim, to
12 je tada već bilo prekasno. Bila je situacija, ako to ne uradite sada, neće se
13 nikad dogoditi. Međutim, komanda u Sarajevu je to odobrila, ali na kraju...
14 Međutim, tokom cijelog procesa, toliko se dugo oklijevalo da zapravo 10. ipak
15 nije još došlo do izdavanja odobrenja za podršku.

16 P: Zbog čega?

17 O: Pa, problem je bio u tome da su se oni sastali i dugo ostali na
18 sastanku i onda se u međuvremenu već smračilo. Tako da smo se našli u situaciji
19 u kojoj su snage UN-a i VRS-a već bili tako blizu, da bi bilo veoma teško da se
20 razluči koji su koji; što je učinilo da je postalo veoma opasno uopće slati
21 zračnu podršku.

22 P: A zbog čega se išlo samo na izravnu zračnu podršku, a ne na masovne
23 zračne napade? Zbog čega je to tražio pukovnik Karremans?

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Pa to je krajnje sredstvo koje se može koristiti. Za to je trebalo
2 tražiti dozvolu iz New Yorka. I bilo je jasno da bi nam za to trebalo još više
3 vremena, da odgovor neće stići sigurno na vrijeme. Stoga, a kao drugo, drugi
4 faktor je bio da bi zapravo lakša stvar, dakle izravna zračna podrška, izazvala
5 manju reakciju. I da bi to bilo dovoljno da se odvрати Srbe od daljih napada.

6 P: Da li ste obavijestili strane da je 10. odobrena izravna zračna
7 podrška?

8 O: Da.

9 P: Kako ste to učinili?

10 O: Koliko se sjećam, mislim da sam telefonski obavijestio obadvije
11 strane da smo zatražili zračnu podršku.

12 P: Zamolit ću samo da nakratko pogledamo dokument 2976, po 65ter listi.

13 Molim Vas, generale, da pročitate ovaj dokument za sebe.

14 O: Već sam ga pročitao. Ranije ste pitali kako su strane bile
15 obaviještene. Ovo je izvještaj o tom telefonskom razgovoru, jednog od
16 relevantnih telefonskih razgovora, koji je bio upućen komandi VRS-a u kojima sam
17 ih obavijestio da je zatražena zračna podrška.

18 P: Sada bih Vam želio pokazati nešto malo drugačije.

19 Zamolit ću da se na ekran postavi dokument koji nosi broj P02753.

20 Generale, ovo je izjava generala Gvere, koju je izdala Služba za
21 informacije Glavnog štaba VRS-a 10.07.1995. godine. Da li se sjećate da smo

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 zajedno pogledali ovaj dokument tokom priprema za Vaš iskaz?

2 O: Da. Sjećam se.

3 P: Da li je to bio prvi puta, koliko se Vi sjećate, da ste vidjeli taj
4 dokument?

5 O: Upravo tako.

6 P: Zamolit ću da sada pogledamo 2. stranicu u verziji na engleskom. U
7 verziji na B/H/S-u, mislim da nam je potrebna 3. stranica. Zbog načina na koji
8 je sastavljen ovaj dokument, imamo unutra nekoliko stranica bez teksta.

9 E, ovako. Baš to.

10 U ovom srednjem paragrafu koji počinje riječima: "Ubili su vojnika
11 Ujedinjenih nacija", nalazi se i jedan redak o izjavi generala Gvere u kojem
12 stoji da su: "Sadašnje naše borbene aktivnosti usmerene samo na neutralisanje
13 muslimanskih terorista. Nikako nisu usmerene protiv civila i pripadnika
14 UNPROFOR-a."

15 Kada kaže da njihove "borbene aktivnosti nisu, ni na koji način,
16 usmerene protiv civila i pripadnika UNPROFOR-a", da li je to istinita ili
17 neistinita tvrdnja?

18 O: To je apsolutno netačno. Već iz mojih ranijih odgovora je očigledno
19 da se nije pucalo samo na položaje Armije BiH, nego i na položaje Ujedinjenih
20 naroda, kao i na civilno stanovništvo.

21 P: Hvala. Više nam ne treba ovaj dokument.

22 Pređimo na 11.07. Mislim da nema nikakvog spora da je tog dana stvarno i
23 došlo do izravne zračne podrške. Nećemo ulaziti ni u pojedinosti vezane za to

24

25

26

27

28

29

30

1 kako je do toga došlo, jer je Pretresno vijeće već čulo iskaz o tome. Ali, samo
2 jednostavno, generale, recite da li je ta izravna zračna podrška zaustavila
3 napade VRS-a?

4 O: Odgovor na to je: ne. Ima više razloga za to. Pod jedan, ta izravna
5 podrška iz zraka je bila napravljena u veoma malim razmjerima, sa veoma malim
6 brojem aviona. Kao drugo, korištenje izravne zračne podrške protiv široko
7 raširenih snaga na jednom terenu koji je razveden, je prilično teško. U
8 pustinji, recimo, gdje su velike snage okupljene na mjestu, tu je zračna podrška
9 jako efektivna. Međutim, na ovom ovakvom jednom teškom terenu gdje imamo brdovit
10 teren, razveden, gdje se trebalo tražiti pojedinačne tenkove ili nekoliko
11 oklopnih vozila, kada se tu prelijeće sa brzinom od 1000 kilometara na sat, to
12 je i te kako teško pronaći. I ako se nekoga čak i uoči, opet, teško je boriti se
13 protiv njih.

14 Dakle, to je sredstvo koje za ovakvu situaciju je nešto manje efikasno.

15 P: Ono na što bih se sada jedno vrijeme htio koncentrirati je sljedeće:
16 što je VRS govorio ili činio, a što je konkretno bila posljedica korištenja
17 izravne zračne podrške?

18 O: Mi smo već i ranije znali. Svaki put, naime, kada je UN koristio
19 zračno naoružanje, da je na to VRS itekako žestoko reagirao. Ovog puta se
20 također tako dogodilo. Konkretno govoreći, to je značilo da je oko podneva 11.
21 jula došlo do poziva od strane generala Gvera našoj komandi koji nam je rekao da
22 ako ne budemo odmah prestali sa korištenjem zračnog naoružanja, da će baza u

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Potočarima i okolina biti izložena vatri.

2 Možda se sjećate slika, ali mogu i objasniti kako je to bilo. U tom je
3 trenutku već baza bila preplavljena izbjeglicama iz Srebrenice. U okolini baze
4 su se nalazile na hiljade izbjeglica na otvorenom prostoru. I ako bi došlo do
5 granatiranja od strane artiljerije ili minobacača, došlo bi do golemog
6 krvoprolića. A žrtve bi bile uglavnom nevine izbjeglice.

7 Osim toga, tamo je bilo i puno žena i djece. Ta je prijetnja bila
8 ozbiljno shvaćena od nas u komandi u Sarajevu. Moram dodati da je u tom trenutku
9 Srebrenica već bila zauzeta - samo mjesto. Po našem mišljenju, bitka je već bila
10 završena, i iz te perspektive mi smo zaključili da bi riskirati tako jedno
11 krvoproliće bilo nešto zbog čega je ipak bolje opozvati zračne napade.

12 P: Generale, da li ste Vi bili jedina osoba koja je dobila tu prijetnju,
13 osim ove prijetnje generala Gvere, dakle, koja je dobila prijetnju koja je bila
14 pak uzrokovana time što je iskorištena izravna zračna podrška?

15 O: Nisam 100% siguran, mislim da i da je upozorenje bilo poslano i
16 pukovniku Karremansu, koje mu je poslao lokalni srpski komandant. Ali nisam
17 potpuno siguran o tome, i o tome se moram izraziti uz izvjesne ograde.

18 P: Molim da sada pogledamo dokument 2906, po 65ter.

19 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Samo trenutak. Dok se to čeka, kada je
20 general spomenuo upozorenje od strane lokalnog srpskog komandanta koje je
21 upućeno pukovniku Karremansu, tko bi to bio? Da li imate neku predstavu o tome

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 tko je to mogao biti? O kome govorite kad kažete "lokalnom srpskom komandantu"?

2 SVJEDOK: [simultani prevod] Na žalost, ne znam. Ne znam tko je bio
3 direktni partner za pregovaranje pukovniku Karremansu.

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala, generale.

5 G. THAYER: [simultani prevod]

6 P: Da li vidite ovaj dokument pred sobom, generale?

7 O: Da.

8 P: Molim Vas, pročitajte dokument u sebi, pa ću Vam onda postaviti
9 nekoliko pitanja.

10 O: Pročitao sam.

11 P: Govorili ste o prijetnji koju je uputio general Gvero tokom
12 razgovora. Na temelju onog čega se sjećate, da li je to razgovor u kojem je ta
13 prijetnja bila izrečena ili se radi o nekom drugom razgovoru?

14 O: Ne, ne. Radi se o ovom razgovoru.

15 P: U 2. pasusu, vidimo da se u izvještaju navodi sljedeće: "General
16 Gvero, negirajući ovo, je rekao da jedinice vojske bosanskih Srba ne napadaju
17 UNPROFOR."

18 O: Do sada, mislim da je bilo jasno da je to tvrdnja koja ne stoji. Već
19 danima je VRS napadao Ujedinjene narode. U tom trenutku smo došli do situacije u
20 kojoj je Srebrenica, grad Srebrenica već bila osvojena. Oni su još i dalje
21 tvrdili da ne postoji napad. To je tako apsurdno i gotovo nevjerovatno.

22 P: Ako bismo sada pogledali 3. paragraf od dna, gospodine, tu piše da je

23

24

25

26

27

28

29

30

1 general Gvero odgovorio da:

2 "... ne može i ne mora da zaustavi bilo što, jer ni jedinice UNPROFOR-a,
3 ni civilno stanovništvo Srebrenice nisu napadnuti. U slučaju da se odmah ne
4 prestane sa vazдушnim snagama, general Nicolai, u funkciji zamjenika komandanta,
5 će se smatrati odgovornim za svaki dalji razvoj događaja i sudbinu svojih ljudi
6 i civilnog stanovništva u Srebrenici."

7 Kako ste Vi shvatili tu izjavu?

8 O: Kao da general Gvero prebacuje krivnju na eventualne posljedice koje
9 bi se mogle dogoditi za Nizozemski bataljon i civilno stanovništvo - pokušava
10 prebaciti na mene: "Vi ste tražili zračnu podršku, i zbog toga ste odgovorni za
11 sve što će se dogoditi nakon toga, nakon što mi budemo na to reagirali."

12 P: I kako ste Vi shvatili koja bi to reakcija bila? Kako bi oni to
13 reagirali?

14 O: Da bi došlo do otvaranja vatre na bazu i okolinu baze u Potočarima,
15 da bi došlo do krvoprolića i da će, po njegovim riječima, to biti moja krivica.

16 P: Da li ste tu prijetnju shvatili ozbiljno, da će doći do granatiranja
17 baze?

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Josse.

19 G. JOSSE: [simultani prevod] Ovo nije u redu. Svjedok nije rekao
20 "prijetnja". Moj kolega je namjerno ubacio tu riječ u pitanje. Trebalo bi ga se
21 kazniti. On zna zbog čega to radi.

22 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Vaš komentar?

23 G. THAYER: [simultani prevod] Zamolit ću kolegu da se malo smiri. Ja sam
24
25
26
27
28
29
30

1 jednostavno ponovio riječ koju je svjedok već ranije upotrijebio kada je govorio
2 o ovome. Samo sam htio da to potvrdi.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Josse, između generala i
4 gospodina Thayera očito postoji slaganje. Posljednjih petnaestak minuta dok su
5 postavljana ova pitanja, riječ "prijetnja" i razni slični oblici te riječi su
6 nekoliko puta upotrebljavani, i svjedok je prihvatio da se o tome radi.

7 G. JOSSE: [simultani prevod] Imam dva komentara. Bilo bi korisno kada bi
8 mi se ukazalo na točno pasus gdje je ta riječ upotrijebljena. Ali, čak i ako se
9 to i učini, časni Sude, ako pogledamo dva prethodna pitanja, gospodin Thayer je
10 bio taj koji je želio da svjedok kaže "prijetnja". Nije to dobio, i onda je
11 namjerno upleo tu riječ u svoje pitanje. O tome se radi.

12 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Kada je pokazivao svjedoku dokument,
13 pitao ga je: "Da li je ovaj dokument ukazuje na onu prijetnju koju ste čuli od
14 generala Gvere? Da li je to bilo ovom prilikom ili nekom drugom?" I svjedok je
15 odgovorio potvrdno. Dakle, prihvatio je da se o tome radi.

16 Ja ne znam kako da se to drugačije opiše, ali me ne iznenađuje da je
17 svjedok prihvatio tvrdnju da se radi o prijetnji.

18 G. THAYER: [simultani prevod] Samo za pomoć mom kolegi, na stranici 45,
19 red 9, kada mu je postavljeno pitanje: "Šta je VRS učinio nakon što je došlo do
20 slanja izravne zračne podrške?"

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Svjedok je rekao: "Mi smo znali i ranije. Svaki puta kada bi se UN
2 poslužio zračnom podrškom, znali smo da će doći do odgovora. I tako je došlo i
3 ovoga puta. Mi smo dobili poziv 11.07. od generala Gvere koji je bio upućen u
4 našu komandu, u kojem je ukratko bilo rečeno da, ukoliko ne prestanemo odmah sa
5 korištenjem zračnih snaga, on će početi sa granatiranjem Potočara, baze Potočara
6 i okoline.

7 Možda se sjećate fotografija. Ja Vam ih mogu opisati. Baza je u tom
8 trenutku bila preplavljena izbjeglicama iz Srebrenice. U okolini baze se
9 nalazilo na hiljade izbjeglica koje su bile na otvorenom. Dakle, ako bi došlo do
10 granatiranja, došlo bi do golemog krvoprolića koje bi uključivalo uglavnom
11 nevine izbjeglice. Osim toga većinom se radilo o ženama i djeci.

12 Ta prijetnja je bila ozbiljno prihvaćena, ozbiljno shvaćena u komandi u
13 Sarajevu, s naše strane."

14 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hoćemo li ići onda dalje, gospodine
15 Josse?

16 G. JOSSE: [simultani prevod] Očito je da će se ispitivanje nastaviti. Ja
17 sam već rekao da sam u krivu kada sam spomenuo da riječ "prijetnja" nije
18 korištena. Ali i dalje tvrdim da moj kolega nije trebao to uključiti u ovom
19 obliku u onom pitanju. Ali, naravno, možete nastaviti, može se nastaviti.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] A kako očekujete od gospodina Thayera
21 da ovo okvalificira?

22 G. JOSSE: [simultani prevod] Pa mogu reći: kako ste Vi to doživjeli? Jer
23 je u dva prethodna navrata u pitanjima pokušavao da dobije tu riječ, da čuje tu

24

25

26

27

28

29

30

1 riječ od samog svjedoka. Ja sam to već tri puta rekao.

2 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Pa onda ste trebali ranije
3 intervenirati. Međutim, sada postoji i to zajedničko razumijevanje između
4 svjedoka i Tužilaštva.

5 G. JOSSE: [simultani prevod] Ali, tada ništa nije bilo pogrešno sa onim
6 prethodnim pitanjem.

7 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] A, dobro. Onda idemo dalje.

8 [Sudije vijećaju]

9 G. THAYER: [simultani prevod]

10 P: Izvinjavamo se zbog ovog malog interludija. Zbog čega ste ozbiljno
11 shvatili ovu prijetnju generala Gvere?

12 O: Već sam ranije ovdje rekao da smo kod ranijih korištenja zračnih
13 snaga od strane UN-a imali kao reakciju žestoke napade. I tu, pri tom, mislim na
14 one napade - 25. i 26. maja došlo je do napada, ne samo na civilne /prijevod
15 engleskog transkripta: "vojne"/ nego i na civilne ciljeve. Među ostalima, došlo
16 je i do gađanja centra Tuzle gdje je... došlo je do smrti više od 80 osoba, a
17 bilo je i mnogo ozlijeđenih. A sve je to bilo izazvano. To je bio, dakle,
18 odgovor na korištenje zračnih snaga od strane UN-a.

19 P: Gospodine, da li se sjećate da je general Gobillard razgovarao s
20 generalom Gverom nešto kasnije toga dana?

21 O: Da. Sjećam se.

22 P: Koja je bila svrha tog poziva?

23 O: Koliko se ja sjećam, s jedne strane je želio jasno reći da je...
24 prestalo se sa zračnom podrškom. S druge strane, general Gobillard je izdao

25

26

27

28

29

30

1 upozorenje VRS-u da, kao prvo, nije isključena nova primjena zračnih snaga
2 ukoliko VRS nastavi sa aktivnostima, te također, da se trebaju vršiti pregovori
3 o tome šta će se uraditi sa lokalnim stanovništvom koje je pobjeglo u područje
4 enklave.

5 P: Da li se sjećate, jeste li bili prisutni tokom tog razgovora koji je
6 vođen između generala Gobillarda i Gvere?

7 O: Nisam bio prisutan celo vreme. Znam da je došlo do razgovora i mislim
8 da sam bio prisutan na početku razgovora. Ali, kao što možete da i sami
9 shvatite, bilo je jako puno posla. I pozvali su me da odem, zato što me zvao
10 ministar inostranih poslova Holandije preko telefona. I zbog toga sam morao da
11 napustim tu prostoriju gde se odvijao telefonski razgovor. Jesam pročitao
12 izveštaj o tome telefonskom pozivu kasnije.

13 P: Veće je čulo dosta svedočenja o tome telefonskom pozivu, tako da
14 možemo da nastavimo na novu temu da bi uštedili na vremenu.

15 Da pređemo na 12. juli, generale. Da li se sećate da ste stupili u vezu
16 sa Glavnim štabom VRS-a, i tog dana, u vezi stvari vezanih za evakuaciju
17 izbeglica koje ste upravo spomenuli, iz Srebrenice?

18 O: Da, da. Sećam se toga. Pokušao sam da pružim svoje pregovaračke
19 usluge VRS-u, zato što smo smatrali da pukovnik Karremans, nakon incidenta, nije
20 baš najbolja osoba koja bi vodila te pregovore. Isto tako smo saznali da je i
21 sam general Mladić bio sa vojskom u enklavi. Smatrali smo da bi bilo bolje za
22 pregovore da se vode između generala, a ne između jednog generala visokog ranga
23 i pukovnika.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: I, onda, koje ste Vi napore, ili bilo ko drugi u UNPROFOR-u, uložili
2 da dođete do nekoga višeg čina od pukovnika Karremansa, da se sretne sa
3 generalom Mladićem?

4 O: General Janvier je ponudio da pošalje delegaciju pregovarača iz
5 Zagreba i Sarajeva. A Sarajevo je ponudilo da ja budem pregovarač. Ali, još
6 jedna poželjna opcija bi bila da dođe načelnik odelenja za civilne poslove i da
7 bude pregovarač. Niko od nas nije uspeo. General Mladić je rekao da mu sasvim
8 odgovara da radi sa pukovnikom Karremansom, i da nije bilo potrebe da dolaze
9 drugi pregovarači u enklavu.

10 P: A zašto Vi ili general Gobillard niste skočili u oklopno vozilo i
11 otišli sami u Srebrenicu?

12 O: Jasno mi je zašto me to pitate. Neko ko je bio svestan situacije u to
13 vreme, bi se možda na to i nasmejao. Ali, u stvari, to bi značilo da se borbom
14 trebalo ući na srpsku teritoriju i ne bi nam bio dovoljan samo jedan... ne bi
15 nam bilo dovoljno samo jedno oklopno vozilo. Mi čak nismo mogli ni da pređemo
16 granicu sa srpskom teritorijom.

17 To je isto važno i ako je u pitanju bio helikopter. Takođe je bilo
18 poznato da je VRS imao svoje rakete kao vazdušne mete. Čak je jedan američki
19 mlaznjak bio srušen tokom prethodnih meseci. Ako može da se sruši mlaznjak, onda
20 je vrlo lako pogoditi i helikopter. Tako da bi bilo suviše neozbiljno upustiti
21 se u takvu vrstu akcije.

22 P: Dajte da pogledamo dokazni predmet P02907.

23 Molim Vas da pročitate prvu stranicu i da nam kažete kad je budete
24 pročitali. Radi se o dokumentu, to jest, izvještaju od dve stranice.

25 O: Pročitao sam ovu prvu stranicu.

26

27

28

29

30

1 P: Hvala Vam.

2 O: Pročitao sam.

3 P: Molim da se vratimo na 1. stranicu radi par pitanja.

4 U prvom redu stoji da ste Vi rekli generalu Gveri u 14.45 časova, 12.
5 jula, da je razlog zašto ga zovete, sastanak tog jutra održan između komande
6 Holandskog bataljona i generala Mladića po pitanju evakuacije izbjeglica iz
7 Srebrenice.

8 Da li se sećate tog razgovora?

9 O: Da. Sećam se.

10 P: Da li se sećate šta Vam je general Gvero odgovorio kad ste predložili
11 da možda Vi možete da dođete u Srebrenicu da razgovarate o svim pitanjima sa
12 vlastima bosansko-srpske armije?

13 O: Da, to apsolutno nije bilo potrebno. Mladić je mogao o tome da
14 razgovara sasvim dobro i sa pukovnikom Karremansom i nije bilo potrebe da se
15 pošalju helikopteri sa medicinskom opremom u helikopterima, zato što su srpske
16 bolnice bile savršeno u stanju da pruže pomoć ranjenima.

17 P: Dajte da nastavimo dalje. Završili smo s ovim dokumentom.

18 Na osnovu Vaših ličnih kontakata sa generalom Gverom preko telefona, kao
19 i izveštaja koje ste primali, i na osnovu razgovora sa generalom Gobillardom i
20 generalom Gverom, da li ste Vi stekli ikakav utisak na osnovu tih informacija o
21 ulozi generala Gvere u štabu VRS-a u ovom periodu?

22 O: Da. Ja sam smatrao da je on bio general koji je bio zadužen za vezu

23

24

25

26

27

28

29

30

1 sa UN-om u odsustvu generala Mladića, jer je bio prisutan u enklavi. I
2 pretpostavljam da je general Gvero bio na čelu komande u to doba.

3 P: A gde ste mislili da se general Milovanović nalazi u ovom periodu?

4 O: Pa, nemam pojma. Obično bi general Milovanović bio zadužen za
5 rešavanje problema koji se pojave u hodu. I ne znam gde je on bio u tom
6 trenutku. Verovatno nije bio i on u Srebrenici. Verovatno je bio upućen na neko
7 drugo mesto.

8 P: I na osnovu ovih razgovora sa generalom Gverom u to vreme, da li ste
9 imali mišljenje o tome koliko je dobro ili loše bio obavešten general Gvero o
10 svemu dok je bio na čelu komande - onako kako ste Vi to rekli?

11 O: Na osnovu onoga što je rečeno tokom razgovora, moglo bi se zaključiti
12 da je on bio slabo obavešten, ali ja nisam bio toliko naivan da to prihvatim
13 zdravo za gotovo. Ja pretpostavljam da je on bio dobro obavešten o tome šta se
14 dešavalo. On to jednostavno nije i rekao.

15 P: A Vaša pretpostavka da je on bio u stvari dobro obavešten o onome što
16 se dešava, na čemu se to zasniva? Šta Vas je navelo da dođete do takvog
17 zaključka?

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Josse, izvolite.

19 G. JOSSE: [simultani prevod] Pa, ne želim da budem baš cepidlaka, ali
20 postoji razlika između pretpostavke i zaključka.

21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Naravno. On je u pravu. Možete li da
22 preformulišete pitanje?

23 G. THAYER: [simultani prevod]

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Generale, Vi ste rekli da na osnovu onoga što je rečeno u toku
2 razgovora, moglo bi se zaključiti da je general Gvero bio slabo obavešten, ali
3 da ste Vi pretpostavljali da je on bio dobro obavešten o onome što se dešavalo.
4 Zašto ste tako nešto pretpostavili?

5 O: Zato što sam pretpostavio da je VRS odavao utisak dobro obučene,
6 disciplinovane vojske. I tada se, jednom ili više puta dnevno, podnose izveštaji
7 o svim komunikacijama. Tako da su oni imali sredstva veze koja su bila potrebna
8 za to. I bilo je vrlo malo verovatno da komanda VRS-a nije bila upoznata sa onim
9 što se dešava u srebreničkoj enklavi.

10 P: U redu, generale. Ostalo mi je još par tema, ali mislim da ćemo moći
11 da završimo glavno ispitivanje do sledeće pauze. Pre nego što pozovem sledeći
12 dokument, želim da sad pokrijemo period od dva dana kasnije. Nakon što su civili
13 odstranjeni iz baze u Potočarima, da li se sećate određene teme u vezi jednog
14 medicinskog konvoja ranjenih iz enklave? I, ako se sećate toga, kakva je u svemu
15 tome bila Vaša uloga?

16 O: Da. Bilo je nekoliko ranjenika. Oni su bili smešteni u bratunačku
17 bolnicu. I nekoliko dana kasnije nakon pada enklave, došlo se do dogovora da se
18 ta lica evakuišu u Tuzlu. I u tom smislu, organizovan je medicinski konvoj,
19 *medevac* - kao što smo mi to nazivali. To je bio konvoj za medicinsku evakuaciju
20 ranjenika koji će ići unapred dogovorenim putem do Bratunca i onda evakuisati
21 ranjenike u Tuzlu.

22 Ali, kada je konvoj stigao do granice sa srpskom teritorijom, bio je
23 izložen vatri i primoran da se vrati. Ja sam bio na telefonu da bih mogao da
24
25
26
27
28
29
30

1 razjasnim kako je došlo do toga da se puca na konvoj čija je organizacija
2 dogovorena sa obe strane i zašto konvoj nije mogao da izvrši svoju misiju.

3 G. THAYER: [simultani prevod] Možemo li sada da pogledamo dokument 65ter
4 2978, u elektronskoj sudnici.

5 P: Samo momenat, molim Vas, generale, i pročitajte dokument.

6 O: Da. Pročitao sam dokument.

7 P: Ovaj izveštaj od 16. jula u 15 časova, kakve on ima veze ili kakav je
8 odnos tog dokumenta u vezi onoga što ste upravo pričali?

9 O: Pa, tačno je.

10 P: Ali, moje pitanje je da li to ima ikakve veze s ovim što ste upravo
11 govorili i na koji način?

12 O: Pa, ovo je izveštaj telefonskog razgovora koji sam ja vodio u vezi
13 toga da bez obzira što se obostrano došlo do sporazuma da se organizuje ta
14 medicinska evakuacija, na konvoj se ipak pucalo. I ja sam tražio da me obaveste,
15 što je pre moguće, kada će konvoj moći da krene i kojim putem - da se o tome
16 dođe do dogovora. I odgovor koji sam dobio je to da general Gvero upravo ima
17 sastanak sa UNHCR-om o sudbini izbeglica i o putu kojim će biti evakuisani.

18 Naravno, zanimljivo je to da ako postoji dogovor sa UN-om, onda zašto
19 treba da se pravi drugi dogovor sa UNHCR-om. Tako da me to vrlo iznenadilo.

20 P: Da li se sećate da ste dobili bilo kakve informacije o sastanku
21 generala Gvere sa predstavnicima UNHCR-a, ili bilo koje druge nevladine
22 organizacije, 16. jula ili oko tog datuma?

23 O: Ne. Ja nisam primao takve informacije svaki dan. Na našim sastancima
24 je bio prisutan i predstavnik UNHCR-a, i on ništa o tome nije rekao. Jedina

25

26

27

28

29

30

1 mogućnost koja je preostala je da su lokalni predstavnici UNHCR-a u Tuzli su
2 razgovarali sa generalom Gverom. Ali, to mi zvuči jako malo verovatno.

3 P: I poslednja tema koju želim da pokrijem sa Vama, generale, su
4 događaji od 21. jula. Da li se sećate da ste putovali u srebrenički region tog
5 dana iz bilo kog razloga?

6 O: Da. Sećam se toga kao da je bilo juče.

7 P: Koji je bio Vaš zadatak?

8 O: U tom sporazumu između generala Mladića i generala Smitha o
9 evakuaciji Holandskog bataljona iz enklave i o drugim pitanjima, predviđeno je
10 da Holandski bataljon odlazi i da to prate i general Mladić i general Smith ili
11 zamenik, zato što u subotu, 22. jula, trebalo je da dođe do važnog sastanka u
12 Londonu. I general Smith je morao da prisustvuje tom sastanku. Tako da je on
13 zamolio mene da ja njega zamenim i da nadzirem odlazak Holandskog bataljona.

14 I u tom smislu sam ja otišao za Srebrenicu, i usput su me zaustavili
15 vojnici generala Mladića. To je bilo 21. Tad sam se prvi put sastao s njim. I on
16 je posle toga tražio da ja vozim iza njega do Bratunca. U Bratuncu, dok smo
17 ručali, nastavili smo da razgovaramo o okolnostima pod kojima Holandski bataljon
18 odlazi. I posle toga smo otišli do baze da vidimo kako se odvijaju pripreme za
19 odlazak, da li je konvoj bio spreman da krene. I onda smo bili prisutni prilikom
20 odlaska konvoja.

21 P: Koji je bio Vaš prioritet tog dana?

22 O: Apsolutno prvi prioritet je bio određen od strane načelnika štaba

23

24

25

26

27

28

29

30

1 odbrane u Holandiji, a to je bilo da, bez obzira kako to Holandski bataljon
2 uradi, Holandski bataljon je morao da napusti enklavu tog dana, zato što su se
3 očekivale dosta jake odluke na konferenciji u Londonu. I ako Holandski bataljon
4 još uvek ostane u enklavi, to bi moglo da dovede do prilično nezgodnih
5 posledica. Tako da smo rekli, šta god da uradite, budite sigurni da ta gospoda
6 odu i napuste enklavu i srpsku teritoriju.

7 P: U redu. Dajte da pogledamo neki video materijal da bi uštedeli na
8 vremenu.

9 G. THAYER: [simultani prevod] Mislím da ćemo da smanjimo broj odlomaka
10 koje ćemo pogledati. Prvi će biti P02909. Počinje brojem V000-6100.

11 Počinje odlomak na 20 minuta i 45 sekundi.

12 [Gleda se video-snimak]

13 G. THAYER: [simultani prevod]

14 P: Generale, stali smo na 20 minuta 57,59 sekundi. Da li se sećate tog
15 mosta?

16 O: Da. To je most preko koga se prelazi da bi se napustila teritorija
17 gde su kontrolu imali bosanski Srbi i da se pređe u drugi srpski sektor.

18 P: Dajte da pogledamo drugi odlomak. To je na 26 minuta i 41 sekundu.

19 [Gleda se video-snimak]

20 G. THAYER: [simultani prevod]

21 P: Generale, zaustavili smo se na 27 minuta i 17,4 sekunde. Želim samo
22 da Vam postavim par pitanja u vezi ovog kadra. Vidimo vozilo UN-a i izgleda da
23 neko salutira iz vozila. Ko je ta osoba koja salutira?

24

25

26

27

28

29

30

1 O: To je komandant tog vozila. Ali ja, u stvari, ne znam kako se ta
2 osoba zove.

3 P: Ali moje pitanje je bilo ko je ta osoba koja salutira?

4 O: Aha. Sad mi je pitanje jasno. Na desnoj strani puta nalazi se general
5 Mladić sa nekim svojim pomoćnicima i ja stojim pored njega. General Mladić je
6 pozdravljao vojsku koja je napuštala enklavu i pošto sam ja pretpostavio da su
7 neki holandski vojnici možda imali problem da salutiraju generalu Mladiću nakon
8 svega što se desilo, ja sam također pozdravljao grupe. Tako da bar oni mogu meni
9 da salutiraju, pa onda time ne bi se povećavala nervoza zbog koje bi možda bila
10 obustavljena ta evakuacija, to jest, što bi uznemirilo odlazak, prekinulo
11 odlazak.

12 P: A preko puta vide se neka vozila UN-a i osoblje. Da li se sećate ko
13 je to bio?

14 O: Jedno je bilo moje oklopno vozilo, a drugo je takođe bilo iz naše
15 komande, i u tom vozilu su išli neki članovi komande, uključujući i prevodioce,
16 i tako dalje.

17 P: Dajte da dalje pustimo ovaj odlomak.

18 [Gleda se video-snimak]

19 G. THAYER: [simultani prevod]

20 P: Gospodine, zaustavili smo ovaj insert na 28 minuta i 21,2 sekunde.
21 Možete li da identifikujete ove četiri osobe koje se nalaze u ovom kadru?

22 O: Pa, mogu barem dve da identifikujem. Pored mene, tu je i pukovnik
23 Karremans, a onda ostali su Srbi. Osoba, to jest, muškarac na levoj strani, je
24 bio sa lokalnim vlastima, ali ne mogu to da kažem sasvim sigurno.

25

26

27

28

29

30

1 P: A ne prepoznajete osobu sa brkovima?

2 O: Da. Tako je.

3 P: Dajte da pogledamo treći i posljednji odlomak. Počinjemo na 33 minuta
4 i 9 sekundi.

5 [Gleda se video-snimak]

6 G. THAYER: [simultani prevod]

7 P: Gospodine, zaustavili smo se na 33 minute i 34,2 sekunde. Možete li
8 da identifikujete bilo koga na ovom kadru od pripadnika UN-a?

9 O: Osoba sa plavom beretkom na desnoj strani je moj vojni pomoćnik,
10 potpukovnik de Ruitter. Osoba sa sivom beretkom na levoj strani je moj
11 telohranitelj, a osoba sa plavom beretkom u sredini, to sam ja.

12 P: Hvala Vam, generale. Mislio sam da ću moći da završim pre pauze. Ali,
13 ostalo mi je još nekoliko pitanja, tako da ćemo nastaviti posle pauze.

14 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Idemo sada na pauzu od 25 minuta.

15 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim, ustanite.

16 ... Početak pauze u 17.46h

17 ... Sjednica nastavljena u 18.14h

18 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim, ustanite.

19 Izvolite, sedite.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Thayer, imate reč.

21 G. THAYER: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.

22 P: Dobro večer, generale.

23 O: Dobro večer.

24 P: Samo da završimo sa još nekolicinom pitanja. Da se vratimo na
25 događaje 21. jula. Pomenuli ste da ste obedovali sa generalom Mladićem u

26

27

28

29

30

1 Bratuncu. Da li je došlo do bilo kakvog sporazuma kada je reč o odlasku
2 UNPROFOR-a sa svojom opremom?

3 O: Da. Sporazum koji je zaključen između generala Mladića i Smitha u
4 Beogradu, a koji je docnije potvrđen 19. jula. U tom dokumentu se jasno navodi
5 da će pripadnici Holandskog bataljona dobiti dopuštenje da napuste enklavu sa
6 svom svojom opremom i ličnom imovinom. Tokom razgovora koji sam ja vodio sa
7 generalom Mladićem, ja sam to pomenuo. Pitao sam da li smo se dogovorili u vezi
8 sa tim. I takođe smo posle, po dolasku pukovnika Karremansa, pitali da li je on
9 prikupio sve oružje. On je rekao da jeste. Odnosno, svu opremu. A onda sam ga
10 pitao takođe da li ima i svu opremu ljudstva koje je bilo u osmatračnicama, a
11 koje je pobeglo na srpsku teritoriju. I on je na to odvratio da još uvek nema tu
12 opremu.

13 Ja sam se raspitao kod generala Mladića u vezi sa tim, šta je sa tom
14 opremom, kada ću to dobiti nazad. On se tada jako razljutio. Rekao je da to ne
15 dolazi u obzir, da on diktira uslove pod kojima će doći do evakuacije. A da će
16 on docnije postići sporazum sa generalom Janvierom u vezi sa vozilima i
17 eventualno nekom drugom opremom iz osmatračnica.

18 P: Pošto ste bili očevidac prilikom povlačenja Holandskog bataljona, da
19 li ste oputovali u sam grad Srebrenicu?

20 O: Da. I to je bilo predviđeno sporazumom. U stvari ja... je trebalo da
21 obiđem gradove Srebrenice i Bratunac. Međutim, general Mladić je rekao da nema

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 dovoljno vremena i da ima dovoljno vremena samo za posetu Srebrenici. Onda smo
2 tu posetu i obavili.

3 P: Molim Vas da saopštite Pretresnom veću šta ste videli kada ste
4 posetili grad Srebrenicu 21. jula?

5 O: Da. Slika koja mi se najdublje urezala u pamćenje jeste da je tu
6 vladao ogroman metež. Bilo je puno otpada, odeće, posteljine, ostaci različitog
7 materijala za upakivanje i to usred kuća koje su bile granatirane ili uništene i
8 koje su ponekad bile oštećene usred nedavnih granatiranja. To se moglo
9 zaključiti na osnovu otpada koji je još uvek ležao unaokolo. Neke kuće su, pak,
10 bile uništene ranije.

11 Osim toga, selo je uglavnom bilo pusto. Bilo je jako malo ljudi. I prve
12 ljude koje smo videli, pretpostavljam da su to bili Srbi, videli smo ih kako
13 ulaze u selo noseći prtljag na leđima. Očigledno su imali nameru da se smeste u
14 tim kućama koje su oslobođene.

15 P: Pomenuli ste da ste takođe želeli da obiđete Bratunac. Iz kog
16 razloga, gospodine?

17 O: Pa, tokom dve nedelje ili 10 dana koji su protekli od pada enklave,
18 kolale su izuzetno brojne glasine u vezi sa sudbinom muslimanskih muškaraca koji
19 su pobjegli iz enklave. Između ostalog, kolale su glasine o tome da je veliki
20 broj njih zarobljen od strane Srba i da se možda drže kao zatvorenici u
21 Bratuncu. Iz tog razloga sam ja želeo da pogledam šta se događa u Bratuncu,
22 nešto bliže nego što sam to mogao u datom trenutku. Na povratku, bilo mi je
23 dozvoljeno samo da prođem kroz selo, kada sam se vraćao u Sarajevo. Ali, nisam
24 imao prilike da detaljno pregledam ovo selo.

25

26

27

28

29

30

1 P: A zašto inzistirali da dobijete takvu dozvolu?

2 O: Da. Pa, nije od velike koristi da insistirate ukoliko nemate baš
3 veliku silu na raspolaganju, ukoliko je uz vas svega dvojica ili trojica
4 telohranitelja. Dakle, Vi možete nešto da tražite, ali to je sve što možete da
5 preduzmete.

6 G. THAYER: [simultani prevod] Hvala Vam, generale. Nemam više pitanja za
7 Vas.

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam, gospodine Thayer.

9 Gospodine Živanoviću, Vi ste tražili 30 minuta. Da li su Vam i dalje
10 potrebne?

11 G. ŽIVANOVIĆ: [simultani prevod] Ne. Mi nećemo unakrsno ispitivati ovog
12 svedoka.

13 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospođo Nikolić, Vi ste tražili 40
14 minuta, da li Vam je to vreme i dalje potrebno?

15 PREVODILAC: Ispravka prevodioca: 10 minuta.

16 GĐA NIKOLIĆ: [simultani prevod] 10 minuta. /nedostaje simultani
17 prijevod/

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Za Odbranu gospodina Borovčanina,
19 potvrđujete da neće biti unakrsnog ispitivanja?

20 G. LAZAREVIĆ: [simultani prevod] Tako je.

21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Pitanje isto važi za Vas, gospodine
22 Sarapa? Neće biti unakrsnog ispitivanja?

23 G. SARAPA: U zavisnosti od unakrsnog ispitivanja ostalih timova, možda,
24 ali najviše 10 minuta.

25 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu. Dakle 10 minuta. Hvala Vam.

26

27

28

29

30

1 P: Molila bih da se predoči dokazni predmet 5D525, molim. Skrenula bih
2 Vam pažnju na to da je verzija na B/H/S-u original, pa postoji greška u datumu u
3 engleskoj verziji. Reč je o 18. martu 1995. godine.

4 U pitanju je jedan sporazum o pružanju ugostiteljskih usluga između
5 jednog hotela u Bratuncu i predstavnika Holandskog bataljona, pukovnika
6 Boeringa. Da li ste imali prilike da vidite ovaj sporazum?

7 O: Ne.

8 P: A da li Vam je poznato ko je komandant Boering?

9 O: Nije mi poznat nijedan vojnik pod imenom Boering, mada ne isključujem
10 mogućnost da je major pod tim imenom u nekom trenutku bio pripadnik Holandskog
11 bataljona, ali ja njega ne poznajem. To je bilo pre vremena nego što sam ja
12 stupio na svoj položaj.

13 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospođo Fauveau, da li biste bili
14 ljubazni da, slovo-po-slovo, navedete prezime gospodina Boeringa, pošto ne znam
15 da li svedok prati transkript ili ne. Dakle, Boering se piše: B-o-e-r-i-n-g.

16 SVJEDOK: [simultani prevod] Da, časni Sude, pročitao sam to već.

17 GĐA FAUVEAU: [simultani prevod] Hvala, časni Sude, nemam više pitanja.

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala, gospođo Fauveau.

19 Ko će preuzeti ovog svedoka?

20 Gospodin Krgović, gospodin Josse?

21 Unakrsno ispituje g. Josse: [simultani prevod]

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Kao što Vam je poznato, generale, ja se zovem David Josse. To kažem,
2 jer smo se mi nakratko upoznali pre nekoliko nedelja.

3 [Sudije vijećaju]

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite nastavite, a onda nam recite
5 koliko očekujete da će trajati Vaše unakrsno ispitivanje.

6 G. JOSSE: [simultani prevod]

7 P: Mi smo se pre nekoliko nedelja susreli uz saradnju Tužilaštva. I kao
8 što Vam je poznato, ja sam branilac generala Gvere.

9 G. JOSSE: [simultani prevod] Da odgovorim na pitanje Pretresnog veća,
10 pretpostavljam da će mi biti potrebno najmanje dva sata, a možda i tri, kao što
11 sam tražio.

12 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Nemam nameru da ograničavam vreme kojim
13 raspolažete, samo smo želeli da znamo.

14 G. JOSSE: [simultani prevod] Hvala.

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U tom slučaju, da pitam da li je
16 Tužilaštvo nekoga predvidelo za sutra?

17 [Zastupnici Tužilaštva se savjetuju]

18 G. THAYER: [simultani prevod] Ukoliko se dobro sećam, časni Sude, još
19 uvek nam je malo vremena preostalo za unakrsno ispitivanje u vezi sa zbirkom
20 Drinskog korpusa, sa onim svedokom koji nam ispunjava praznine.

21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Pa, još uvek nam niste dali konačni
22 odgovor da li ste postigli sporazum u vezi s onim dodatnim dokumentima po
23 pravilu 65ter za koje ste tražili da se dodaju na spisak.

24 G. THAYER: [simultani prevod] Mislim da jesmo. Kada je reč o putnom
25 listu, moram da proverim sa gospodinom Nicholls.

26

27

28

29

30

1 Mislim da su vođeni neki razgovori, ali ne mogu da obavestim Veće tačno
2 kakav je sporazum postignut. Ali, to je različita tema od zbirki Drinskog
3 korpusa.

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Josse, imate sve vreme koje
5 Vam je potrebno na raspolaganju.

6 G. JOSSE: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.

7 P: Ime "major Boering" uopšte Vam ništa ne znači, to ste rekli?

8 O: Ne. Žao mi je.

9 P: A šta je sa majorom Frankenom?

10 O: Da. Njega dosta dobro poznajem. On je bio zamenik pukovnika
11 Karremansa.

12 P: Siguran sam da niste zaboravili da sam se ja poprilično uznemirio u
13 jednom trenutku nešto ranije kada ste Vi davali iskaz - odmah da dodam, nisam se
14 naljutio na Vas. U jednom odgovoru koji ste pružili na stranici 45 današnjeg
15 transkripta, ovaj odgovor je zapravo gospodin Thayer ponovio, reagujući na moj
16 prigovor.

17 A Vi ste rekli: "Konkretno, to je značilo da smo 11. jula popodne dobili
18 telefonski poziv generala Gvera u komandi uz poruku da, sve u svemu, ukoliko ne
19 prestanemo smesta sa korišćenjem vazduhoplovnih snaga, da će on početi sa
20 granatiranje baze u Potočarima i okolnog područja."

21 Da li su to tačne reči koje je izgovorio moj branjenik 11. jula?

22 O: Ne sećam se tačno kako je to formulisao. Znam da mi je zapretio da ću
23 ja biti odgovoran za posledice, ukoliko se nastavi sa vazdušnim napadima. Takođe
24 znam da je pristigla pretnja da će se otvoriti paljba na bazu i na okolno
25 područje. Već sam nešto ranije tokom rasprave rekao da ne znam da li sam to

26

27

28

29

30

1 saznao putem pukovnika Karremansa ili neposredno od generala Gvere, ali ta
2 pretnja je bila poznata u svakom slučaju. I kada je general Gvero pomenuo
3 posledice, ja sam pretpostavio da je pod tim podrazumevao posledice ukoliko ne
4 prestanemo sa vazдушnim napadima.

5 P: Meni je jasno, generale, da govorimo o stvarima koje su se odigrale
6 pre 12 godina, ali ja bih želeo da se prisetite što bolje možete, šta Vi tvrdite
7 da je Vama Gvero rekao, a što opet kažete da je Vas u to vreme jako uznemirilo?

8 O: Pa, nisam ja baš bio toliko uznemiren. Znam da je tog popodneva u
9 komandi postala poznata pretnja da će baza i okolno područje biti granatirani.
10 To je uskoro izazvalo razgovore među osobljem i dovelo je do odluke da se
11 prestane sa vazдушnim napadima. Kako smo tačno dobili taj izveštaj, ko je tačno
12 šta rekao, koliko god nastojao da se setim, ne mogu tačno svega da se prisetim
13 posle 12 godina.

14 P: Da li je tu pretnju uputio Gvero?

15 O: Koliko je meni poznato, jeste.

16 P: Reč je o veoma ozbiljnim navodima koje Vi u ovom trenutku iznosite,
17 zar ne?

18 O: Da. To je jedan od razloga zbog kojeg sam se na ovaj način izrazio.
19 Znam da smo primili pretnju. Znam da je, u svakom slučaju, general Gvero rekao
20 da će posledice, ukoliko se ne prestane sa vazдушnim napadima, biti moja
21 odgovornost. I ja sam smatrao da on pod tim podrazumeva granatiranje baze.

22 P: Da pogledamo dokazni predmet P2906. Reč je o belešci koju je
23 potpukovnik de Ruiten sačinio u vezi s ovim razgovorom.

24 Molio bih da se predoči samo dno stranice.

25

26

27

28

29

30

1 Gvero ovde Vama kaže da, u svojstvu zamenika komandanta, da ćete Vi biti
2 smatrani odgovornim za svaki dalji razvoj situacije i sudbinu ljudstva i
3 civilnog stanovništva u Srebrenici.

4 Tu svakako ne piše da će baza u Potočarima biti granatirana, zar ne?

5 O: Ne. To je tačno. Ne kaže se tačno to tim rečima.

6 P: A da li je on to izjavio tačno tim rečima tokom razgovora koji ste
7 vodili?

8 O: Već sam ranije rekao da ne mogu toga tačno da se setim.

9 P: Generale, žao mi je ukoliko sam nezgodan, ali kao što sam već
10 napomenuo, na stranici 45 transkripta piše - a to je gospodin Thayer ponosno
11 ponovio - Vi tvrdite da on to jeste rekao. U pitanju je veoma ozbiljan navod
12 koji ne treba tek tako lakomisleno iznositi, zar ne?

13 O: Da. Ono što meni jeste u svakom slučaju poznato, jeste da smo mi tog
14 popodneva primili takvu pretnju. Da li je tu pretnju uputio direktno, neposredno
15 general Gvero ili smo to čuli preko pukovnika Karremansa, to mi nije poznato.
16 Ono što mi jeste poznato jeste sledeće: u trenutku kada se vodio ovaj razgovor,
17 kada je gospodin Gvero uputio na posledice, ja sam to shvatio kao pretnju da će
18 se izvršiti granatiranje baze. Međutim, koliko god se trudio, ne mogu sa 100%
19 sigurnosti da se setim da je on to tačno na taj način izrazio.

20 P: Zašto ste Vi shvatili reči koje se navode u beleškama de Ruitera kao
21 - izvinjavam se za trenutak - kao da je reč o pretnji da će se granatirati baza?
22 Dakle, da ponovim: zašto ste Vi one reči koje se navode u beleškama de Ruitera
23 shvatili kao pretnju da će se granatirati baza?

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Pa, ovo je odraz razgovora. U to vreme, ja svakako nisam smatrao da,
2 ukoliko bi razgovor bio drugačije sročćen, da bi to moglo da se koristi. Drugim
3 rečima, ovaj izveštaj nije sačinjen na takav način kao da smo mi predvideli da
4 će se on koristiti ovde pred Sudom.

5 P: Pa ne sumnjam u to. Slično tome pitao bih Vas sledeće: da li Vam je
6 poznato da postoji još jedna i drugačija zabeleška o razgovoru koji ste vodili
7 sa Gverom tog dana?

8 O: Ne. To mi nije poznato.

9 P: Stanje stvari je ovako: bezbednosne službe Muslimana presrele su
10 razgovore; odnosno, presretale su razgovore Glavnog štaba VRS-a.

11 O: [Bez usmenog odgovora]

12 P: Vidim da potvrdno klimate glavom. Verovatno Vam... za Vas to nije
13 veliko iznenađenje. To je razumljiva obaveštajna taktika kojom su se Muslimani
14 služili, zar ne?

15 O: Da.

16 P: Mislim da ste rekli "da".

17 O: A, očekivali ste odgovor. Da. Poznato mi je to. Poznato mi je da se
18 dâ pretpostaviti da se snimaju svi razgovori, pa nisam iznenađen.

19 P: A mi imamo tu sreću da imamo zabilješke tog razgovora, djelomičnu
20 zabilješku. Kad kažem "djelomično", imamo Gverine riječi a ne i Vaše riječi.
21 Pa ću zamoliti da se to sada stavi na ekran. U elektronskom sistemu, to je
22 dokument 2374. Vjerovatno ga se ne bi smjelo imitirati za javnost.

23 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Provjerite, ali mislim da je gospodin
24 Josse upravu.

25

26

27

28

29

30

1 [Odbrana se savjetuje]

2 G. JOSSE: [simultani prevod]

3 P: Ovo je prevod. Original ovog dokumenta, generale, je naravno bio na
4 B/H/S-u. I Vi i ja moramo raditi sa prevodom.

5 Ne želim Vas dovesti u neugodnu situaciju. Ovaj prevod je na engleski,
6 nije na nizozemskom. Ako želite to vidjeti na nizozemskom, ja to mogu onda
7 pročitati, pa će Vam vaši prevodioci to prevesti. Recite, da li Vam treba
8 prevodilac na nizozemski?

9 O: Ne. Mislim da mi za ovo neće biti potreban prevod.

10 P: Dajem Vam priliku da ovo pročitate.

11 O: Pročitao sam to i mislim da se to dobro poklapa sa našim vlastitim
12 transkriptom.

13 P: Da. Imamo još jednu stranicu.

14 G. JOSSE: [simultani prevod] Očito imamo tu nekih problema.

15 [Pretrեսno vijeće i sekretar se savjetuju]

16 G. JOSSE: [simultani prevod] Možda je najbolje da se ovo stavi na
17 grafoskop, časni Sude. Nema oznaka.

18 O: Pročitao sam i ovo.

19 P: General Gvero Vam nije rekao da će gađati bazu u Potočarima i okolna
20 područja, zar ne?

21 O: Ono što ja znam je ono što je meni prevela Svetlana. Ako ovaj
22 transkript odgovara istini, a to sam spreman prihvatiti, moram reći da tim
23 riječima on to ovdje, u ovom razgovoru, nije rekao.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Zamolit ću da pogledamo dno stranice 1. Relevantni dio bi se trebao
2 shvatiti da bude ovo: "Ukoliko general Nicolai ne naredi da se prestane sa
3 bombardiranjem i ne povuče avione NATO-a, onda će lično biti odgovoran za
4 dalji razvoj događaja i za sudbinu svih ljudi u tom području."

5 O: Pa, to je tačno. To tu stoji. Tako sam ja onda i shvatio.

6 P: Koja je prijetnja izrečena u ovim riječima?

7 O: Pa, ja sam to već objasnio. Granatiranje baze i okolnog područja, i
8 civila koji su na tom području.

9 P: Generale, Vi sada pripisujete mojem klijentu jednu prijetnju koju je
10 netko drugi iz VRS-a možda iznio, bilo Vama ili Karremansu ili možda nekome
11 trećem.

12 O: Pa, ja ne bih optužio generala. Ja nisam optužio generala Gveru
13 eksplicitno, da je baš tim riječima izrekao takvu prijetnju. Ja sam rekao da
14 smo dobili prijetnju, a da je tokom telefonskom razgovora koji smo vodili oko
15 4.00h, general Gvero me je ponovo podsjetio da će odgovornost za posljedice
16 toga što ne prekidamo sa bombardiranjem, da će ta odgovornost pasti na moja
17 leđa.

18 E, sad. Kako se to direktno povezuje sa granatiranjem baze i okoline, ne
19 znam kako se to tačno može povezati. Ne sjećam se tih riječi direktno. Moguće
20 je da je pukovnik Karremans dobio takvu prijetnju, a da sam ja kasnije
21 pretpostavio da general Gvero upravo o tome govori, o takvim posljedicama.

22 Međutim, nakon 12 godina, ja se stvarno ne mogu sjetiti da li je to
23 doslovno bilo tako rečeno. Ne mogu to pročitati niti u ovom transkriptu niti u

24

25

26

27

28

29

30

1 transkriptu koji je napravio pukovnik de Ruiten.

2 P: Dakle, on Vam nije prijetio onim riječima koje ste Vi danas naveli na
3 strani 45 današnjeg transkripta? Mislim da se u tome slažemo, barem na temelju
4 ovog transkripta. Recite mi, da li sam u pravu?

5 O: Pa, to ne piše tim riječima ovdje. Da je tako bilo rečeno, onda bi se
6 tako i odrazilo u transkriptu.

7 P: Ja inzistiram i dalje na ovome i tražim da mi preciznije kažete.
8 Naime, moja je tvrdnja da riječi - barem kako su zapisane u ovom transkriptu
9 koji su napravili pripadnici muslimanske službe bezbjednosti - da to zapravo
10 ne predstavlja nikakvu prijetnju?

11 O: Pa, to ovisi kako čovjek to tumači. U cijelom ovom transkriptu,
12 riječi generala Gvera su 50% besmislice i laži. Tako da ne znam kako da to
13 protumačim. Ono što je meni rečeno je da ću ja biti odgovoran za posljedice.
14 I, ono što je zanimljivo da sam ja to vidio u obadva transkripta, de
15 Ruitenrovom i ovom BiH. Dakle, spominju se posljedice, a one se ne opisuju koje
16 bi to posljedice mogle biti. Čini se da je došlo do toga da sam ja tu
17 prijetnju čuo.

18 Dakle, u jednoj drugoj formulaciji, ali sam posljedice shvatio kao da će
19 se izvršiti ona prijetnja.

20 P: Vi ste brigadir. Bili ste načelnik štaba UNPROFOR-a, imali ste golemu
21 odgovornost, zar ne? Gvero je jednostavno iznosio nešto što je očigledno i što
22 je istina, zar ne, gospodine?

23 O: On uopće nije govorio istinu. Pola ovoga što je on tu rekao u svojoj
24
25
26
27
28
29
30

1 poruci, tvrdnje, recimo, da VRS nije izvršavao napade na UN, to je netočno. To
2 je bila jasna laž. Dakle, u tom smislu, nije baš na mene ostavilo dojam ono
3 što je rekao general Gvero.

4 Ono što je sada bitno je da li je on tada, u tom trenutku, izrekao
5 prijetnju. Naime: "Ili prestanite ili ćemo gađati bazu". Na temelju ovog
6 dokumenta, morao bih zaključiti da on to nije na taj način rekao u tom
7 trenutku. Ali ta prijetnja jeste stigla do komande UN-a i spominjanje
8 odgovornosti - to smo protumačili tako i ja i general Gobillard - to je meni
9 značilo da, ako ne prestanemo sa napadima, da će se prijetnja izvršiti.

10 P: Niste odgovorili na moje pitanje. Dat ću Vam priliku da sada
11 razradimo ovu tvrdnju da je 50% ovog su besmislice i laži. Ali prije toga,
12 molim Vas, odgovorite na moje pitanje: Vi jeste imali veliku odgovornost, zar
13 ne, i u tom smislu Gvero jeste govorio istinu?

14 O: Da. Kada je riječ o odgovornosti, kada je to rekao, u to vrijeme ja
15 jesam stvarno bio, zajedno s drugima, odgovoran za odluke koje su tada trebale
16 biti donošene.

17 P: Vi i još neki ljudi ste u svojim rukama imali sudbinu mnogih ljudi,
18 velikog broja ljudi, zar to nije također točno?

19 O: Da, da. Ja sam to znao i tada, a i sada.

20 P: Dakle, generale, gdje se tu nalazi prijetnja?

21 O: To je jedno drugo pitanje. Ja sam već rekao da, na temelju dva
22 transkripta, se čini da doslovno tako nešto nije bilo rečeno. U vezi s tim,
23 dakle, ne mogu ništa dodati, kada je barem riječ o ovom razgovoru. Međutim,
24
25
26
27
28
29
30

1 kada se govori o posljedicama do kojih će doći, koje se tiču stanovništva tog
2 područja, ja sam to protumačio da znači da će biti izvršena ona prijetnja da
3 će se pucati na civilno stanovništvo; da će se ta prijetnja izvršiti.

4 P: Obećao sam da ću Vam dopustiti da nam objasnite kojih je to 50% koje
5 su besmislice i laži. Odaberite što hoćete, de Rويترov transkript ili ovu
6 presretnutu poruku i recite nam koji su tih 50% koji su besmislice i laži.

7 O: Sve ovo gdje se govori o tome da nije došlo do napada na vojnike UN-a
8 od strane VRS-a nego od strane Muslimana, to su besmislice i laži, itekako.
9 Isto vrijedi za ono što vidim ovdje u transkriptu Armije BiH, gdje se govori
10 da je to ko zna koji put, kako se iznose lažne tvrdnje da VRS napada
11 Ujedinjene narode, da su te stvari se već događale u Bihaću i drugdje, i da je
12 to uglavnom muslimanska propaganda. Dakle, u Bihaću i u Goraždu. To je
13 apsolutna besmislica. Po mom mišljenju, to čak nije ni relevantno za ovaj naš
14 razgovor.

15 P: Dakle, Vi kažete da je Gvero lagao kada je rekao da je BiH pokušavao
16 uvući UNPROFOR u spor kod Bihaća i kod Goražda. Je li to točno?

17 O: Da.

18 P: 6D204, molim.

19 Dokument koji će se uskoro pojaviti na ekranu, generale, je izvještaj
20 generala Janviera od 10.07.1995. godine. To je dnevni izvještaj koji je, među
21 ostalima poslan, i gospodinu Annanu. To možemo vidjeti na ovoj prvoj stranici.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Negdje u ovome dokumentu gdje se govori o sektoru sjeveroistok, dakle, tu se
2 govori o Srebrenici. Imamo jednu prilično dobru, dugačku vojnu procjenu
3 situacije.

4 Zamolit ću da pogledamo 6. stranicu.

5 [Sudije vijećaju]

6 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite. Imate otprilike 4 minute.

7 G. JOSSE: [simultani prevod] Molim da se malo spusti.

8 P: Tu piše slijedeće: "Slično situaciji u Goraždu u proljeće 1994.
9 godine, BiH bi mogao pokušati da uvuče UNPROFOR, uključujući i snage za brzu
10 reakciju ili NATO, u sukob i to na strani Armije BiH. Naglo napuštanje
11 položaja uz liniju sukoba, odglumljen pad enklave ili alarmantni izvještaj sa
12 bosanske strane o situaciji u enklavi, bit će pokazatelji da se to radi."

13 Nekoliko pitanja: kao prvo, jeste li znali da je Armija BiH uradila ono
14 što je i sam UNPROFOR prihvata da su napravili u proljeće 1994. godine u
15 Goraždu?

16 O: Nisam bio upoznat sa time šta se događalo u proljeće 1994. u Goraždu.
17 Ja sam upoznat s onim što se događalo u proljeće 1995. u Goraždu. Isto kao i u
18 Srebrenici, je, u proljeće 1995., pod pritiskom VRS-a su se našli Ujedinjeni
19 narodi, da su osmatračka mjesta bila pod napadima VRS-a i da su snage UN-a
20 bile prisiljene da ih napuste i povuku se u bazu u samom Goraždu.

21 P: A Bihać? Da li znate da probleme koje je Bangladeška jedinica imala
22 sa Armijom BiH u tom mjestu?

23 O: Kada je riječ o situaciji u Bihaću, usporedivoj situaciji, ja nemam
24 nikakve informacije.

25

26

27

28

29

30

1 P: Niste, dakle, znali za probleme koje su u bilo kojem momentu imali
2 pripadnici Bangladeškog voda?

3 O: Ne u periodu dok sam ja bio načelnik štaba.

4 P: Da se vratimo na ovaj dokument koji je na ekranu, i imajući na umu
5 ovo što UNPROFOR kaže da se dogodilo u Goraždu 1994.,ono što Vam Gvero govori,
6 na temelju presretnutog razgovora, to, dakle, nije laž? Barem kad je riječ o
7 Goraždu.

8 O: Pa, zapravo, jedino što ja znam je ono što mi je prevela Svetlana. U
9 transkriptu stvarno piše ovako. Dakle, o čemu je još general Gvero govorio u
10 vezi s incidentima možda iz 1994.,ja o tome nemam nikakvih saznanja, to mi
11 nije bilo prevedeno. Po mom mišljenju, to nije relevantno.

12 Ono što jeste bitno je da mi je general Gvero rekao da VRS ne vrši
13 napade na UNPROFOR. Pustimo sada po strani ono što se događalo na drugim
14 mjestima. Ja sam to smatrao lažima. I, na temelju informacija koje sam dobio
15 iz izvještaja Nizozemskog bataljona, ja sam se na to oslanjao, a ne na
16 izvještaje Armije BiH, jer mi taj izvještaj nismo ni dobivali.

17 Dakle, nemoguće je, nema temelja za usporedbu sa prethodnim situacijama.
18 Kad je pak riječ o situaciji u Goraždu u proljeće 1995., ja tada jesam bio
19 načelnik štaba. Tada su u izvještajima navođeni napadi na promatračka mjesta
20 od strane VRS-a, nakon čega, pod tom prijetnjom se UN povukao u bazu. Dakle,
21 naše informacije nisu dolazile iz Armije BiH, nego od snaga UNPROFOR-a.

22 G. JOSSE: [simultani prevod] Časni Sude, imam još jedno pitanje, ali
23 sada je 7 sati.

24 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala na razumijevanju.

25

26

27

28

29

30

